T. D. K.
C. II. 30

MOLLA SÂLİH

Eş-Şüzûr-üz-Zehebiyye vel-Kıtaü'l-Ahmediyye fil-Lûgat-it-Türkiyye

Çeviren :
BESİM ATALAY

İ S T A N B U L
ÜÇLER BASIMEVİ
1 9 4 9

ÖNSÖZ

At-tuḥfat 'uz-zakiyyat çevirmesinin önsözünde dahi anlattığım üzere ortaçağda Mısırda ve Suriyede Türk ve Kölemen eğemenliğinin devam ettiği yıllarda Türk dilinin çok önemli bir yer tutmuş olduğuna şüphe yoktur. Türk Kölemenleri devrinde başlamış olan Türkçe öğrenme ve konuşma cereyanı, Çerkes Kölemenleri devrinde de hiç eksilmeden devam etmiştir. Resmî dilin o devirde dahi Türkçe olduğuna şüphe yoktur. Netekim قانصوغوری zamanında ve bu zatın emriyle Şehnâme Farsçadan manzum olarak Türkçeye çevrilmiştir(*)

Mısırdaki Türkçe telifleri ve yayınları başlıca üç büyük devreye ayırmak gerektir:

Birinci devre, Kölemenler devridir. Bu devirde Mısırda الادراك للسان الاتراك، التحفةالزكيه، القوانينالكليه، بلغةالمشتاق، زهرالملك فى نحوالترك، الافعال فى لسانالترك، الدرةالمضيئة فىاللغةالتركيه ve başkaları gibi değerli eserler yazılmış(**) ve Türkçeye Arapçadan ve Farsçadan bir takım eserler çevrilmiştir. Şehnâme tercümesi ile, Kıpçak diyeleğinde yazılmış olan كتاب قصائدالمكة والمدينة والقدس(***) bu cümledendir.

(*) Bk: At-tuḥfat 'uz-zakiyyat çevirmesi önsözü s: VI.

(**) Fazla bilgi istiyenler Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi önsözüne baksınlar.

(***) كتاب قصائدالمكة والمدينة والقدس adındaki eser, Çerkes Kölemenlerinin onuncusu olan ملك الظاهر ابو سعيد محمد چاقاق zamanında hicrî 849 yılında Kudüste yazılmıştır. Kitabın müellifi محمدیعی adında bir zattır. Kitap, Kıpçak Türkçesi ile yazılmış ve o vaktin imlâsına göre "hareke-i harfiye„ denilen sesli harfler hemen hiç kullanılmamıştır. Bundan dahi anlaşıldığına göre o devirde Kölemenlerin hâkim olduğu yerlerde Türkçe dahi hâkim imiş. Kitabın aslı Bursa tüccarlarından Hüseyin Kocabaş elindedir. Kitap hakkında verdiği bilgiden dolayı kendisine teşekkürler ederiz.

İkinci devre, Osmanlı idaresi ile açılan devredir. Bu devrede Türkçe, yalnız Mısırda değil Fas'a kadar bütün yukarı Afrika'da egemenliğini kurmuş bulunuyordu. Yalnız bu devrede Aş-şuzur 'uz-zahabiyyat sahibinin anlattığına göre Kıpçakça yerine Batı Türkçesi geçmiş idi. Araplara Türkçe öğretmek için bu devrede الشذور الذهبيه والقطع الاحمديه فى اللغة التركيه، الاقنوم فى اللغة الروم، الترجمان فى لغة آل عثمان، قاموس الارواح فى نظام الكلام gibi eserler yazılmıştır.

Üçüncü devre, Kavalalı Mehmet Ali Paşanın oradaki egemenliği ile başlar. Bu devrede Mısırda Bulak matbaasında birçok Türkçe eserler basılmıştır. Bu eserler gerek kâğıt gerek basım ve gerek cilt bakımından İstanbul basımlarından çok üstün idi. Lûgat, tarih ve edebiyat gibi birçok değerli eserler yanlışsız olarak orada basılmıştır.

— AŞ-ŞUZUR 'UZ-ZAHABIYYAT NASIL BİR KİTAPTIR ? —

Bu kitap, yukarılarda dahi söylemiş olduğumuz üzere, Araplara ve en ziyade o devirde Mısırda kadı bulunan شريف محمد الحسينى الجاذى adındaki zatın Ahmed ismindeki oğluna Türkçe öğretmek için yazılmıştır (*). Netekim bu kitabını Türkçeyi öğretmek için yazdığını önsözünde müellif söylemektedir.

Kitabın özel kitaplığımızda iki nüshası vardır.

Birincisinin Mısırda hicrî 1047 tarihinde çekildiği anlaşılıyor. Gerek yazısı ile ve gerek Kapçakçayı okşıyan tarafları ile bunun Mısırda yazılmış olduğuna şüphe etmiyoruz. 13,5×19,5 santimetre ölçüsünde 42 yapraktır. Sahifelerin yazısı 10 × 15 santimetrelik yer kaplamaktadır. Her sahifede 15 satır vardır. Bu nüsha pek acemi bir el tarafından çekilmiş olduğundan yer yer hem Arapçası hem de Türkçesi birtakım yanlışlarla doludur; biz birçok çıkartmalarla bunları elden geldiği kadar düzeltmeye çalıştık ve çevirmemizde bu nüshayı temel tuttuk. Çünkü öbür nüsha çok kısaltılmış bulunmaktadır.

İkinci nüsha 15 × 20,5 santimetre ölçüsünde 40 yapraktan ibaret olup her sahifede 13 satır vardır. Sahifelerin yazısı 9 × 15,5 santimetrelik yer kaplamaktadır. Anlaşıldığına göre bu, başka bir nüshadan çekilmiş olmalıdır; aradaki ayırdımlar bunu göstermektedir. Bu nüshanın yazısı çok güzel bir nesihdir. Bunun ne vakit çekildiğini gösterir bir kayıt yok ise de kitabın birinci yaprağının dışında talik bir yazı ile

(*) Bu bilgiyi, özel kitaplığımızda bulunan ve شريف محمد الحسينى الجاذى nin elyazısı ile asıl nüshadan hicrî 1029 da çekilmiş olan قاموس الارواح فى نظام الكلام adındaki eserin baş sahifesindeki yazılardan alıyoruz.

(İşbu bin seksen dört senesi zil-ka'de-i şerifenin yirmi yedinci günü Âsitane-i 'aliyyeye vâsıl olduk. Allah ta'âlâ safalar edinmek nasîb ve müyesser eyleye âmîn. El'abd 'üd-dâ'i tâbi'-i ser atıbba-yı sultanî Ahmed) diye bir yazı vardır. Her ne kadar bu yazı ile kitabın yazısı birbirine benzemeyorsa da bundan anlaşıldığına göre bu zat kitabı Mısırda yazdırmış ve gelirken İstanbula alıp getirmiş olmalıdır. Yukarıda anlattığımız üzere bu nüsha bazı metinlerde ve birçok kelimelerde atlamalar yapmıştır. Biz sırası geldikçe birer çıkartma ile bunları göstermeğe çalıştık.

Yazılarından anlaşıldığına göre birinci nüshayı bir Arabın, ikinci nüshayı da bir Türkün çekmiş olduğuna şüphe yoktur.

* * *

Aş-şuzur 'uz-zahabiyyat, Türk dilinin kurallarını açıklamak ve dilin niteliğini göstermek için yazılmış değildir; ancak öğretmelik bir varlıktadır.

Müellif, önce Türkçede bulunan sesleri birer birer anlattıktan ve "Türkçede 29 harf vardır„ dedikten sonra bizim bugün kabul etmiş olduğumuz bir kuralı, daha o vakit saptamış bulunmaktadır (*).

Müellif, kitabı dört büyük kol (=كول) a ve bir son-kısıma ayırmıştır (**). Birinci kolda türemler (=müştak'lar), yani mastar, emir, nehiy, māzi, muzari, ism-i fâ'il, olumsuzluk belgesi, cemi' belgesi gibi sekiz ayrım (=باب) bulunmaktadır.

İkinci kol, isimler beyanındadır. Bu kolda birbirine anlamca yakin olan kelimeler ayrı ayrı parça (=قطعه) larda gösterilmiştir.

Üçüncü kol, zamirlar beyanındadır.

Dördüncü kol, Türkçe ile Arapça arasında ortak olan, daha doğrusu Türkçeye girmiş bulunan Arapça kelimeler beyanındadır.

Dört koldan sonra müellif dikkate yaraşan ve o vakte kadar hiç kimse tarafından yapılmamış olan, öğretim bakımından büyük bir değeri bulunan Türkçe konuşma ve cümle yapma örnekleri vermiştir.

— KİTABIN MÜELLİFİ KİMDİR ? —

Yine özel kitaplığımızda bulunan ve asıl nüshasından شريف محمد الحسينى الجاذى tarafından çekilmiş olau قاموس الارواح فى نظام الكلام adındaki kitaptan öğren-

(*) Kural şudur: Bir kelimenin sonunda sâkin olarak (ب، ت، ط، ق، ش، ج) ve (sert ك) bulunacak olursa māzi (د) ı, (ت) ve (ط) olur. Yaprak: 14 sağ sahife, satır: 2-9

(**) Kitabın önsöz kısmı — yaprak: 3 sol sahife, satır: 5.

diğimize göre kitabın müellifi صالح ملا isminde bir zat olup Mısırda Eşre-fiyye medresesi müderrisi imiş. Bu zatın Türkçe olduğu kendisine شيخ الاروام denmesinden anlaşılmaktadır. O vakitki Türk illerinin birçok yerlerini gezmiş, İssanbulu dahi görmüş bulunan bir zattir. 1029 yılla-rında yaşamış olduğu anlaşıyor. Hal tercümesine dair başka bir şey bil-miyoruz.

Bu zat, اقنوم فى لغت الروم ، الترجمان فى لغت آل عثمان ، قاموس الاروام ، الشذور الذهبية adındaki kitapları yazmıştır.

— KİTABIN YAZILIŞ ŞEKLİ ve ÇEVİRMEDE TUTULAN YOL —

Biz, kitabın önsözünden büyük bir kısmını dilimize çevirmedik. Çünkü bunu olduğu gibi çevirmekte bir fayda görmedik; kısaca özünü verip geçmeyi daha uygun bulduk.

Müellif, bu kısımda besmele ve duadan sonra, hısımlarından ve dostlarından birçok kimselerin böyle bir eser yazması için kendisine ricalarda bulunduklarını ve yazıp yazmamakta ikircimlik içerisinde kaldığını ve sonunda, Mısır kadısı شريف محمد الحسينى الجماذى tarafından oğluna Türkçe öğretmek üzere bir kitap yazması rica olunduğunda dayanamayıp bu kitabı yazdığını anlatıyor. Bu zatı öğmek için uzun uzadıya diller döküyor; birtakım beyitlerle bunun oğluna uzun ömürler ve iyilikler diliyor (*).

Müelllif, bundan sonra, kitabı telif ederken otuzdan artık kitap topladığını ve kitabına aldığı kelimeleri bu kitaplarla karşılaştırdığını anlatıyor. Topladığı kitaplar, bildiğimiz çok yaygın olan kitaplardan ibarettir. Bunlar Aḫterî, Mirḳat, Miʿmet 'ul-lah, Ḥalimî, Ṣıḥāḥ-i ʿAcem, Ṣıḥāḥ 'ul-beyān, Cevahir 'ul-uḳūd, Tuḥfat ʿul-adab va Silsilat 'uẕ-zahab, Niṣāb ıṣ-ṣibyan, Tuḥfe-i Şāhidî, Tuḥfe-i Ḥusam gibi kitaplardır.

Müellif, kitabı bitirdikten sonra Endulüs'lü Ebi-Hayyan'ın الدرة المضية فى اللغة التركية adındaki eserini gördüğünü söylüyor ve "Tanrı kendisinden hoşnut olsun, eserini güzel yazmış. Fakat onun bu kitabı Tatarca üzerinedir; şimdi Türk devletinin ülkesinde bu dil kullanılmayıp ancak Kefe ve Tataristan taraflarında kullanılır. Bundan başka insanlar yeni şeylere daha düşkündürler. Onun için ben bu kitabımi yazmaktan vaz geçmedim„ diyor.

Yine müellif önsözünde kendisinden önce geçmiş olan birtakım zatların bu yolda faydalı eserler yazmış olduklarını söyliyorsa da eserlerin adlarını bildirmiyor.

(*) Bu beyitler ile duanın bir kısmı öbür nüshada yoktur.

— ÇEVİRMEMİZDEKİ ÇEVRİYAZI SİSTEMİ —

A — Sessiz harfler:

1 — Türk alfabesinde karşılığı bulunan harfler, ayni ile alınmıştır.
2 — Arap harflerinden

غ	harfi	ġ
ح	"	ḥ
خ	"	ḫ
ق	"	ḳ
ك (sagır kâf)	"	n̄
ث	"	s̱
ص	"	ṣ
ط	"	ṭ
ذ	"	ẕ
ض	"	ż
ظ	"	ẓ
ع	"	ʿ
همزه	"	ʾ ile gösterilmiştir.

B — Sesli harfler:

1 — Türkçe kelimelerdeki sesli harflere, sesli uyumuna göre, Türk alfabesindeki karşılıkları verilmiştir: بير yir, بير bir gibi.

2 — Arapça imlânın gerekliği olarak eksik yazılmış bulunan sesli harflerin altlarına birer nokta konulmuştur: ير yịr, بر bịr gibi.

3 — Arapça imlâda الف ile yazılan (e) harfinin, (ه) ile yazılan (a) nın, (ه) ile yazılan (î) nin altlarına ufak birer yuvarlak konulmuştur: تمل tẹmẹl, بشقه bạşḳạ, كه kị gibi

4 — Kendisinden sonra (و) veya (ى) bulunan kelime başlarındaki الف harfleri gereğine göre (o, ö, u, ü) ile veya (ı, i) ile yazılıp bnnlardan önce birer (') işareti konulmuştur: اونى 'onu, اوردك 'ördek, اوزون 'uzun, اوزره 'üzre, ايراق 'ırak. ايكى iki gibi.

5 — Ancak kendisinden sonra (و) veya (ى) bulunmayan bu gibi الف harfleri, gereğine göre (o, ö, u, ü) ile veya (ı, i) ile yazılıp bunlardan önce birer (') işareti konulur, fakat bu Tükrçe sesli harflerin altlarına birer de nokta konur: ازون 'ụzun, اكى 'ịki gibi

C — **Arapça Tarif Harfleri:**

1 — Tarif harflerinin ال leri, birleşmelerde yazılmamış, yerlerine birer (') işareti konulmuştur: ربالعالمين Rabbu 'l-ʿālamin gibi.

2 — Kamerî harflerden önce gelen tarif harflerinde ل lar oldukları gibi bırakılmıştır.

3 — Şemsî harflerden önce gelen ل lar şemsî harflere çevrilmiştir.

4 — Kelimeler ile tarif harfleri arasına (—) konulmuştur: الحال el-ḥāl, الشمس eş-şems gibi.

Kitabın metinde tekrarlanmış olan kelimeler ancak bir kere alınmıştır. Türkçe kelimelerdeki yanlış harekeler düzeltilerek ona göre okunmuş veya yazılmıştır.

Hiç maddî bir şey beklemeden bize değerli bir çok yazma eserler bulmuş ve vermiş olan sayın bay Raif Yelkenci'ye burada teşekkürler etmeği bir borç bilirim. الشذورالذهبيه yi de bu zat vermiştir. İlime yaptığı hizmetlerinin daha uzun yıllar devam etmesini Tanrımdan niyaz ederim.

Besim ATALAY

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي شرف الانسان، وزينه بالنطق واللسان
وكرمه على ساير المخلوقات، وفضل من شاء من عباده
بالفصاحة والاهتداء الى تمييز اللغات ∴ واشهد ان لا اله
الا الله وحده لا شريك له شهادة تحقق لقايلها التمسك
بالدوام والاجتناب عن المنهيات، واشهد ان سيدنا ونبينا
محمد المبعوث الى ساير الامم، سيد العرب والعجم، افصح
من نطق بالضاد وتكلم، المنزل عليه في الذكر الحكيم
اقرا وربك الاكرم الذي علم بالقلم، علم الانسان ما لم
يعلم، مخاطب الناس على قدر عقولهم فذلك امر زيد
ابن ثابت بان يتعلم كتاب اليهود من السريانية والعبرانية
فكان اذا جاءت كتبهم قراها وترجم صلى الله عليه وسلم
وعلى

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin İstanbulda yazıldığı sanılan nüshasının baştan birinci sayfası

وعلى آله مصابيح الظلم، ينابيع الكرم، الصادقين
قولا وفعلا، والقاطعين بحروف السيوف من كلمات
الباطل فرعا واصلا، وسلم تسليما وعظم تعظيما،
اما بعد فيقول المبتهل الى الله بالاعضاء والجوارح
الراجى عفو مولاه ابن محمد صالح، لما كان مما ينبغى للانسان
ان يعرف كلام من يخاطبه، ليعرف كلامه ويجاوبه،
وكان دولة زماننا هذا الدولة العثمانية، ولغتهم
اللغة التركية السلطانية، طال ما جال فى خلدى
ان اضع رسالة فى اللغة التركية، فكنت تارة اقدم
رجلا واوخر اخرى، لعدم من هو لها بالتقديم احرى،
فلما ساقنى سابق التقدير، الى حيث محط رحال الرجال
الاماثل اعنى زبدة ارباب التحرير، عمدة اصحاب
التقرير، الجناب العالى، والجوهر المتلالى، القاضوى

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin İstanbulda yazıldığı sanılan nüshasının baştan ikinci sayfası

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي شرف الانسان وزينه بالنطق واللسان
وفضل من شاء من عباده بالفصاحة والاهتدا الى تبيين اللغات حمدا
له على ذوا نعم اشرقت في ظلم الدياجير لها ايات باهرات باللغات
واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له تحقق لقايلها التمسك
بالاوامر والاجتناب عن المنهيات واشهد ان سيدنا محمدا
المبعوث لسائر الامم سيد العرب والعجم افصح من نطق بالضاد
وتكلم المنزل عليه في الذكر الحكيم اقرا وربك الاكرم الذي علم
الانسان ما لم يعلم يخاطب الناس على قدر عقولهم ولذلك
امر زيد بن ثابت بان يتعلم كتاب يهود من السريانية والعبرانية
فكان اذا جاءت كتبهم قراها وترجم صلى الله عليه وعلى اله مصابيح
الظلم ينابيع الحكم ومصادر الكرم الصادقين قولا وفعلا والطاعنين
بحروف السيوف من كلمات الباطل فرعا واصلا صلاة وسلاما
دايمين متلازمين ما حرر ذو صرف اوزانه قبل شروعه
وقدم الواضع اصوله على فروعه وسلم تسليما وعظم تعظيما

اما بعد

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin Mısır'da yazıldığı sanılan nüshasının baştan birinci sayfası

اما بعد فيقول العبد المبتهل الى الله تعالى بالاعضاء والجوارح
الراجي عفو مولاه بن محمد صالح لما كان مما ينبغي للانسان ان يعرف
لغة من يخاطبه ليفهم كلامه ويجاوبه وكان دولة زماننا هذا
الدولة العثمانية ولغتهم اللغة التركية السلطانية طال
خيال في خلدي ان اصنع رسالة في اللغة التركية وسئلت بذلك مرارا
وتكرر علي من اقربائي واصدقائي تكرارا فكنت تارة رحله
واخرى اخره لعدم من هو بالتقديم احرى فلما ساقني سابق
التقدير الى حيث حط رحال الرجال الاماثل اعني سدة زبدة
ارباب التحرير عمدة اصحاب التقرير محير سطور الطروس
ببديع البيان محرر ارقام الاقلام برفيع البرهان الجناب
العالي والجوهر المتلالي القاضوي المؤتمني عمدة دستور
الملوك والسلاطين وعين اعيان الكتاب والموقعين المستوفي
اقسام الكمال في الفضل والافضال المختص من الملك الرفيع
المتعال بالقبول والاقبال المؤيد من عند الله والمحفوف
بلطفه اذ اجانه الله تعالى بالعز والنصر غرة جبهة وجهته

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin Mısır'da yazıldığı sanılan nüshasının baştan ikinci sayfası

yüzündendir. Bazı bilginler bunu böyle söylemiş iseler de bu harflerin Arap dilinden başka dillerde bulunması yüzünden bu ismi almış olması uzak değildir. Gülistan şerhinde Sürurî Çelebi'nin yazdığına göre bu harfler Farsçada dahi bulunur: Pa-yi Farisî, Çim-i Farisî denir.

Bilesin ki padişah ve koparmak (1) gibi kelimelerdeki p'nin çıkağı, Arapça b ile f arasındadır; altına üç nokta konur.

Çavuş ve 'içmek (2) gibi kelimelerdeki ç'nin çıkağı, Arapça c ile ş arasındadır; bunun da altına üç nokta konur.

Gök, eğilmek kelimelerinde bulunan ḡ'in çıkağı da Arapça ك ile ق arasındadır; bunun da altına üç nokta konur.

Türkçede bulunan harflerin beyanı burada bitti.

Sana gerekli olan bir şeyi de burada anlatayım:

Türkçede ل l, ince ve kalın olabilir. İnce ve kalın harfleri birbirinden ayırmak gerektir. Bu dili öğrenirken benzeşmelerden kaçınmaklığın için bunu bilesin. Kalın ل ın altına üç nokta konur, ince ل ın altına bir şey konmaz; آلق ālmak mastarından gelen آل āl ile أل el kelimelerinde olduğu gibi. Böyle yapılmazsa yazılışta isim ile fiil birbirine karışmış olur.

BİRİNCİ KOL (= RÜKÜN)

Bilinmesi gerekli olan türem (= müştak) lerin elden geldiği kadar beyanındadır. Bu da sekiz babdır. Bu bab'lar cennetin kapılarına uygun düşmüştür. Tanrıya öğüş.

Birinci	Bab : Mastar
İkinci	Bab : Emir
Üçüncü	Bab : Nehiy
Dördüncü	Bab : Mâzi
Beşinci	Bab : Muzari
Altıncı	Bab : İsm-i Fâil
Yedinci	Bab : Olumsuzluk (= nefiy) Belgesi
Sekizinci	Bab : Çoğul (= cemi) Belgesi

---

(1) Ö. N. koparmak, (2) Ö. N. 'içmek.

BİRİNCİ BAB

Mastar Beyanındadır

Türkçede her mastar'ın sonunda mak yahut mek bulunur. Mastar, kelime türetmesinin temelidir.

العلم	bilmek	العمل	eylemek
الفهم	anlamak (1)	الخوف	korkmak
التعليم	öğrenmek	الوقوع	düşmek (9)
القراءة	okumak (2)	الرمى	atmak (10)
الكتابة	yazmak (3)	الحط	komak
الامر	puyurmak (4)	الستر	örtmek
المجئ	gelmek	النوم	'uyumak (11)
الذهاب	getmek	الاضطجاع	yatmak (12)
القعود	oturmak	الحرق	yakmak (13)
القيام	kalkmak	الدخول	girmek
الوقوف	durmak (5)	الخروج	çıkmak
الاكل	yemek	الربط	bağlamak (14)
الشرب	'içmek	الحل	çözmek (15)
السماع	'işitmek (6)	الكنس	süpürmek (16)
النظر	bakmak (7)	الحلب	sağmak (17)
الرؤية	görmek	القطع	kesmek
الارئة	göstermek	الضرب	vurmak (18)
الكلام	söylemek	الهروب	kaçmak (19)
القول	demek (8)	الوصول	'irmek (20)
التربية	beslemek	الاعطاء	virmek

---

(1) Mısır nüshasında bu kelime اكلك şeklinde yazılmış ise de öbür nüshada آكلق anlamak yazılışındadır. (2) Ö. N. okumak. (3) Ö. N. yazmak. (4) Mısır nüshasında bu kelime p ile ve Ö. N. da b iledir. (5) Ö. N. turmak. (6) Ö. N. 'işitmek. (7) Ö. N. bakmak. (8) Ö. N. dimek. (9) Ö. N. düşmek. (10) Ö. N. ātmak. (11) Ö. N. 'uyumak. (12) Ö. N. yatmak. (13) Ö. N. yakmak. (14) Ö. N. bağlamak. (15) Ö. N. çözmek. (16) Ö. N. süpürmek. (17) Ö. N. sağmak. (18) Ö. N. 'urmak. (19) Ö. N. kaçmak. (20) Ö. N. 'irmek.

الأخذ	almak
البيع	şatmak (1)
الشراء	şatun almak (2)
الشفاعة	dilek eylemek (3)
العجن	yuğurmak (4)
الطبخ	bişirmek (5)
الفلق	yarmak (6)
القلع	koparmak (7)
العدد	saymak (8)
الولادة	doğurmak (9)
النسيان	'unutmak
الحياء	'utanmak (10)
السؤال	sormak
البذار	şaçmak (11)
الطلب	'istemek
الركوب	binmek
النزول	'inmek (12)
المضغ	çeynemek
البلع	yutmak (13)
البول	'işemek (14)
التغوط	sıçmak (15)
الزيادة	artırmak (16)
النقصان	eksilmek
الابتداء	başlamak (17)

الفراغ	bitirmek (18)
الخرق	delmek
الغلي	kaynamak (19)
السرقة	ugurlamak (20)
الطيران	uçmak
الخياطة	dikmek
الخنق	boğmak
السعال	ögsürmek
العطس	ağsırmak (21
الضحك	gülmek
البكاء	ağlamak
العض	'ısırmak
المص	emmek
البوس	'öpmek
الصلح	barışmak (22)
البل	'ıslatmak
الصلب	aşmak
الغسل	yumak
العوم	yüzmek
الغطس	dalmak (23)
الغرق	batmak (24)
الذبح	boğazlamak (25)
السلخ	soymak (26)
القتل	'öldürmek

(1) Ö. N. şatmak. (2) Ö. N. şatun almak. (3) Ö. N. dilek eylemek. (4) Ö. N. yuğurmak. (5) Ö. N. pişirmek. (6) Ö. N. yarmak. (7) Öbür nüshada bu kelime yerinde çıkarmak vardır. (8) Ö. N. şaymak. (9) Mısır nüshasında bu yazılışta ise de Ö. N. toğurmak şeklindedir. (10) Ö. N. 'utanmak. (11) Ö. N. şaçmak. (12) Ö. N. 'inmek. (13) Ö. N. yutmak. (14) Ö. N. 'işemek. (15) Mısır nüshasında bu kelime صجمك şeklinde ك ile yazılmıştır. (16) Ö. N. artmak. (17) Ö. N. başlamak. (18) Ö. N. bitürmek. (19) Ö. N. kaynamak. (20) Her iki nüshada bu kelime bu şekilde ise de doğrusu 'uğrulamak olacaktır. (21) Ö. N. aksırmak. (22) Ö. N. barışmak. (23) Ö. N. talmak. (24) Ö. N. batmak. (25) Ö. N. boğazlamak. (26) Öbür nüshada bu kelime yerine 'üzmek denilmektedir.

البناء	yapmak (1)
الهدم	yıkmak
الاحتراس (2)	şakınmak (3)
الرفع	kaldurmak
الملو	doldurmak (4)
السب	azarlamak (5)
الشتم	sögmek
الفتح	açmak
القفل	kapamak (6)
الصيد	avlamak (7)
الخصام	çekişmek
الاظهار	aşikāra etmek (8)
الاخفاء	gizlemek (9)
التخبيه	şaklamak (10)
التخليص	kurtarmak (11)
اللف	şarmak (12)
التأني	katlanmak (13)
النفخ	'üfürmek (14)
الانتفاخ	şişmek
الفرش	döşemek (15)
الشم	kokmak (16)
الذوق	tatmak (17)

اللمس	degmek
الانصباب	dökmek
الصدم	dokunmak (18)
المسح	silmek
التبرد (19)	sovutmak
التسخين	'ısıtmak
المرور	keçmek
السحب	çekmek
الجر	sürmek (20)
النشر	sermek (21)
الوجدان	bulmak
الغنا	'ırlamak
الصياح	çağırmak (22)
الهبة	bağışlamak (23)
النسج	dokmak (24)
الفتل	bükmek
الانتخاب	'üründülemek (25)
الوصيه (26)	'ısmarlamak
المحبة	sevmek
الشرط	yırtmak (27)
الغيظ	'incinmek
الارتعاش	ditremek

(1) Ö. N. yapmak. (2) Buradaki Arapça kelime yanlıştır; احتراس olmayıp احتراز olacaktır. (3) Ö. N. şakınmak. (4) Bu kelime ق ile دلدرمق olacaktır; ona göre düzelttik. Ö. N. toldurmak. (5) Ö. N. azarlamak (6) Ö. N. kapamak. (7) Ö. N. avlamak. (8) Ö. N. aşikāre eylemek. (9) Ö. N. gizlemek. (10) Ö. N. şaklamak. (11) kurtulmak. (12) Ö. N. şarmak. (13) Ö. N. katlanmak. (14) Ö. N. 'üflemek. (15) Ö. N. döşemek. (16) Ö. N. kokulamak. (17) Ö. N. tatmak. (18) Ö. N. dokunmak. (19) Mısır nüshasında Arapça kelime التبرد ise de öbür nüshada doğru olarak التبريد yazılmıştır. (20) Ö. N. sürmek. (21) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (22) Ö. N. çağırmak. (23) Ö. N. bağışlamak. (24) Ö. N. dokımak. (25) Ö. N. ügürtlemek. (26) Öbür nüshada bu Arapça kelime yerine التوصيه denilmiştir. (27) Ö. N. yırtmak.

اللبس	geymẹk
الوزن	ṭartmaḳ (1)
الدفن	gọmmẹk (2)
الكيل	'ölçmẹk
اللحس	yạlạmaḳ (3)
التصديق	inạnmaḳ
التكذيب	yạlanlạmaḳ
العود	dönmẹk
الصيرورة	'ọlmaḳ (4)
الاتكاء	dạyatmaḳ (5)
اللعب	'oynạmaḳ
الادلاء	şarḳıtmaḳ
الدلال	nạzlạnmaḳ (6)
الاطفاء	sọndụrmek (7)
الخدعة	aldạmaḳ (8)
الايراد	gẹtürmẹk
الاحتكار	ḫorlạmaḳ (9)
الحفظ	ezbẹrlẹmẹk
التزيين	bẹzẹmẹk (10)
الزرع	ekmẹk (11)

الحصاد	bịçmẹk
الجمع / اللم	dẹvşịrmẹk (12)
المدح	'ögmẹk
الذم	sögmẹk
الخلق	yạrạtmaḳ (13)
الشنق / التعليق (14)	aşmaḳ
التثاوب	esnẹmẹk
الاحاطة	ḳablạmaḳ (15)
المسابقة	ḳaçışmaḳ (16)
الهرولة	yẹlmẹk
العجلة	'ịvmẹk (17)
البطوء	eglẹnmẹk
الجري	sẹkịrtmẹk
التعب	yorụlmaḳ
الهضم	sịnürmẹk
الفرح	sẹvịtmẹk (18)
الغم	ṭasạlạnmaḳ

(1) Ö. N. ṭartmaḳ. (2) Ö. N. gömmẹk. (3) Ö. N. yạlamaḳ. (4) Ö. N. 'olmạk. (5) Öbür nüshada ṭayanmaḳ denilmiştir ki Arapçasına göre doğrusu da budur. (6) Buradaki Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. söndụrmẹk. (8) Ö. N. aldamaḳ. (9) Bu kelime Mısır nüshasında bu şekilde ك iledir; doğrusu öbür nüshadaki gibi ق ile خورلق dır. (10) Ö. N. düzmẹk. (11) Bu kelime ve karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (12) Ö. N. dirmẹk. (13) Ö. N. yaratmaḳ. (14) Bu Arapça kelime Mısır nüshasında yoktur. (15) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (16) Ö. N. ḳaçışmaḳ. (17) Ö. N. 'ivmẹk. (18) Ö. N. sẹvịnmẹk.

İKİNCİ BAB

Türkçede Emir kipi beyanındadır

Mastar edatı olan ق mạḳ ve ك mẹḳ atılarak emir kipi yapılır. Geri kalan emr-i hâzır'ın tekili olur.

اعلم	bịl	خف	ḳorḳ
افهم	añlạ	اوقع	düş
تعلم	öğrẹn (1)	ارم	aṭ
اقرأ	'ọḳu (2)	حط	ḳo
اكتب	yaz	غط	'ört
مر (3)	pụyur (4)	نم	'ụyu (11)
تعال	kẹl	اضطجع	yạṭ (12)
اذهب	gẹt (5)	احرق	yạḳ (13)
اقعد	otur	ادخل	gir
قم	ḳạlḳ (6)	اخرج	çıḳ
قف	dụr (8)	اربط	bạğlạ (14)
اكل	ye	حل	çọz (15)
اشرب	'iç (9)	اكنس	sụpụr (16)
انظر	bạḳ (10)	احلب	sạğ (17)
روى	göstẹr	ارخ	ṣalıvir
تكلم	söyle	اقطع	kes
قل	de	اضرب	vụr (18)
ربى	bẹsle	اهرب	ḳaç (19)
اعمل	eyle	اوصل	'ir (20)

(1) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (2) Ö. N. 'okı. (3) Bu Arapça kelime öbür nüshada اؤمر şeklindedir. (4) Ö. N. bụyur. (5) Ö. N. git. (6) Ö. N. ḳalk. (7) Bu Arapça kelime öbür nüshada اقف şeklindedir. (8) Ö. N. ṭur. (9) Ö. N. 'ic. (10) Ö. N. bạḳ. (11) Ö. N. 'uyu. (12) Ö. N. yat. (13) Ö. N. yaḳ. (14) Ö. N. bağlạ. (15) Ö. N. çöz. (16) Ö. N. sụpür. (17) Ö. N. ṣağ. (18) Ö. N. 'ur. (19) Ö. N. ḳaç. (20) Ö. N. 'ir.

اعطى	vir
خذ	al
بع	kçpạrvir (1)
اشترى	ṣạtun al (2)
اشفع	dịlẹk eyle (3)
اعجن	yụğụr (4)
اطبخ	bịşịr (5)
افلق	yạr (6)
اقلع	kọpạr (7)
	çịkar (7)
عدّ	ṣạy (8)
اولد	dọğụr (9)
انسى	'unụt (10)
استحى	'utạn (11)
اسئل	ṣor
ابذر	sạç (12)
اطلب	'iste
اركب	bịn (13)
انزل	'ịn (14)
امضغ	çẹyne
ابلع	yụt
بلّ	'ịsla (15)
تغوّط	sıç (16)
بُل	'işe
زِد	artır (17)

انقص	eksịl
ابتدى	bạşla (18)
افرغ	bịtịr (19)
اخرق	dẹl
اغل	kạyna (20)
اسرق	'ụğrụla (21)
طِر	'ụç (22)
خيّط	dịk (23)
اخنق	bọğ (24)
اسعل	'ọğsụr (25)
اعطس	ağsır (26)
اضحك	gụl (27)
ابكِ	ağla
عضّ	'ısır
مصّ	em
بوس	'öp (28)
اصطلح	barış
اغسل	yun (29)
عوم	yüz
انغطس	ẓạl (30)
اغرق	bạt (31)
اذبح	bọğạzla (32)
اقتل	'öldụr
ابنِ	yạp (33)
اهدم	yık

(1) Bu kelimenin yerine öbür nüshada ṣat denilmiştir ki doğrusu budur. (2) Ö. N. ṣatụn al. (3) Ö. N. dilẹk eyle. (4) Ö. N. yuğụr. (5) Ö. N. piṣịr. (6) Ö. N. yar. (7) Ö. N. da yalnız çıkar. (8) Ö. N. ṣay. (9) Ö. N. ṭoğụr. (10) Ö. N. 'unut. (11) Ö. N. 'utan. (12) Ö. N. ṣaç. (13) Ö. N. bin. (14) Ö. N. 'in. (15) Ö. N. 'ıslạt. (16) Ö. N. sıç. (17) Ö. N. ārt. (18) Ö. N. başla. (19) Ö. N. bịtür. (20) Ö. N. kayna. (21) Ö. N. 'uğrụla (22) Ö. N. 'uc. (23) Ö. N. dik. (24) Ö. N. boğ. (25) Ö. N. 'öğsụr. (26) Ö. N. aksır. (27) Ö. N. gül. (28) Ö. N. öb. (29) Ö. N. yu. (30) Ö. N. ṭal. (31) Ö. N. bat. (32) Ö. N. boğạzla. (33) Ö. N. yab.

احترس (1)	ṣạkın (2)
ارفع	kạldụr (3)
انخل	ele
املاء	dọldụr (4)
سبّ	azarla (5)
اشتم	sọğ (6)
افتح	āç
اقفل	kạpa (7)
اصطاد	avla
خاصم	çekịş
اخفى	gịzle (8)
خبّي	ṣakla
خلّص	kurtar (9)
لفّ (10)	ṣạr
اصبر	kạtlạn
انفخ	'üfür
انقع	ṣị
افرش	döşe
شمّ	kokla
ذوق	ṭạt
المس	dẹğ
صُبّ	dök
اصدم	dọkạn
اصبغ	[illegible]
سخّن	'ısıt
برّد	ṣọvụt
فوت	kạç
اسحب	çek
جُرّ	sür

انشر	sẹr
اوجد	bul
غنّ	'ırla
صح	çağır
هب	bağışla
انسج	dọku
افتل	bük
انقب	'ürụndüle
وصّ	'ısmarla
حبّ	sẹv
اشرط	yırt
انتاش	'incịn
انتاش	
ارتعش	dịtre
البس	gẹy
ادفن	göm
اوزن	ṭart
كِل	'ölç
الحس	yala
صدّق	'inan
كذّب	yalan (11)
عُد	dön
موت	'öl
اتّكِ	dayan
دلّ	sarkıt
تدلّل	nazlan
اطفِ	söndür
اخدع	alda
هات	gẹtür

(1) Bu Arapça kelime, Mastar babındaki gibi ز z ile احترز olacaktır. (2) Ö. N. ṣakın. (3) Ö. N. kaldụr. (4) Ö. N. ṭoldụr. (5) Ö. N. azarla. (6) Ö. N. söğ. (7) Ö. N. kapa. (8) Ö. N. gizle. (9) Ö. N. kurtar. (10) Bu bab'da bulunup buradan aşağıki kelimeler yalnız Mısır nüshasında vardır; öbür nüshada yoktur. (11) Buradaki kelime yalanla olacaktır.

احتقر	horla	اجمع	devşir
احفظ	ezberle	امدح	'öğ
زين	beze	ذم	söğ
احصد	piç		

Tanrıya öğüş emr'in beyanı bitti (1).

KURAL

Kelimeden mastar belgesi atıldıktan sonra iki halden biri meydana gelir. Birincisi kelimenin sonu sâkin olmasıdır; bu halde kelime olduğu halde bırakılır. İkincisi, sonu ya üstün ya ötre veya esre olmaktır; ötre olursa sonuna bir و yahut ى getirilir; üstün ve esre olursa sonuna bir «sükût ه si» getirilir: bil, 'oku, anla, ye gibi.

ÜÇÜNCÜ BAB

Nehiy (=emr'in olumsuzu) beyanındadır.

Türkçede nehiy kipi, mastar belgesi olan مق mak veya مك mek kelimeden atıldıktan sonra yerine ه getirmekle yapılır.

لاتعلم	bilme	لاتأكل	yeme
لاتفهم	anlama	لاتشرب	'içme
لاتتعلم	'öğrenme	لاتسمع	'işitme (6)
لاتقرأ	'okuma (2)	لاتنظر	bakma (7)
لاتكتب	yazma	لاتوجه (8)	görme
لاتأمر	puyurma (3)	لاتورى	gösterme
لاتجى	gelme	لاتتكلم	söyleme (9)
لاتروح	gitme	لاتقل	deme (10)
لاتقف	durma (4)	لاتربى	besleme
لاتقعد	'oturma	لاتعمل	eyleme
لاتقم	kalkma (5)	لاتخاف (11)	korkma

(1) Buradan bab'ın sonuna kadar olan kural öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. 'okuma. (3) Ö. N. buyurma. (4) Ö. N. turma (5) Ö. N. kalkma. (6) Ö. N. 'işitme (7) Ö. N. bakma. (8) Öbür nüshada bu kelime doğru olarak لاترى şeklinde verilmiştir. (9) Ö. N. söyleme. (10) Ö. N. dime. (11) Bu kelimenin doğrusu öbür nüshadaki gibi لاتخف dır.

لاتقع	düşme (1)	لاتعجن	yuğurma (16)
لاترمى	atma	لاتطبخ	bişirme (17)
لاتحط	koma	لاتفلق	yarma (18)
لاتستر	'örtme	لاتقلع	kçparma / çıkarma
لاتنام (2)	'uyuma (3)	لاتعد	şayma (19)
لاتضطجع	yatma (4)	لاتلد	dçğurma (20)
لاتحرق	yakma (5)	لاتنسى	'unutma
لاتدخل	girme	لاتستحى	'utanma (21)
لاتخرج	çıkma	لاتسأل	şorma
لاتربط	bağlama(6)	لاتبذر	şaçma (22)
لاتحل	çözme (7)	لاتطلب	'isteme
لاتكنس	süpürme(8)	لاتركب	binme
لاتحلب	şağma (9)	لاتنزل	'inme (23)
لاتقطع	kesme	لاتمضغ	çeyneme (24)
لاتضرب	vurma (10)	لاتبلع	yutma
لاتهرب	kaçma (11)	لاتبول (25)	'işeme
لاتصل	'irme	لاتتغوط	şıçma
لاتعطى	virme	لاتزيد	artırma (26)
لاتأخذ	alma	لاتنقص	eksilme
لاتبيع	şatma (12)	لاتبتدى	başlama (27)
لاتشترى	şatun alma (13)	لاتفرغ	bitürme (28)
لاتشفع	dilek eyleme (14)	لاتخرق	delme
لاترد	dönme (15)		

(1) Ö. N. düşme. (2) Bu kelimenin doğrusu öbür nüshadaki gibi لاتنم dir. (3) Ö. N. 'uyuma. (4) Ö. N. yatma. (5) Ö. N. yakma. (6) Ö. N. bağlama. (7) Ö. N. çözme. (8) Ö. N. süpürme. (9) Ö. N. şağma. (10) Ö. N. urma. (11) Ö. N. kaçma. (12) Ö. N. şatma. (13) Ö. N. şatun alma. (14) Ö. N. dilek eyleme. (15) Ö. N. döndürme. (16) Ö. N. yuğurma. (17) Ö. N. pişürme. (18) Ö. N. yarma. (19) şayma. (20) Ö. N. toğurma. (21) Ö. N. 'utanma. (22) Ö. N. saçma. (23) Ö. N. 'inme. (24) Ö. N. çeyneme. (25) Bu kelimenin doğrusu لاتبل olacaktır. (26) Buradaki Arapça kelimenin doğrusu, öbür nüshadaki gibi, لاتزد olacaktır. Türkçe kelime öbür nüshasındaki gibi, artma olacaktır. (27) Ö. N. başlama. (28) Ö. N. bitürme.

لاتغلی		ḳạynạmạ (1)
لاتسرق		'uğụrlạmạ (2)
لاتخیط		dịkme (3)
لاتطیر	(4)	'uçmạ
لاتسعل		'ọğsụ̈rme (5)
لاتعطس		ağsịrmạ (6)
لاتضحك		gülme
لاتبكی		ağlạmạ
لاتعض		'ịsịrmạ
لاتمص		emme
لاتبوس		'öpme
لاتصطلح		barịşmạ (7)
لاتبل		'ịslạtmạ
لاتغسل		yumạ
لاتعم	(8)	yüzme
لاتغطس		dạlmạ (9)
لاتغرق		bạṭmạ (10)
لاتذبح		bọğạzlạmạ (11)
لاتقتل		'öldụ̈rme
لاتبنی		yạpmạ (12)
لاتهدم		yịḳịlmạ (13)
لاتحترس	(14)	ṣạḳịnmạ (15)
لاترفع		ḳạldụrmạ (16)
لاتنخل		elẹme (17)
لاتملأ		doldụrmạ (18)
لاتفرغ		dökme (19)
لاتسب		azạrlạmạ (20)
لاتشتم		söğme
لاتفتح		açmạ
لاتقفل		
لاتصطاد		avlạmạ (22)
لاتخاصم		çẹkịşme
لاتخبی		ṣạḳlạmạ
لاتخلص	(23)	ḳurtạrmạ
لاتلف		ṣạrmạ
لاتصبر		ḳạtlạnmạ
لاتمس		dẹğme
لاتنفخ		'ụ̈fürme
لاتنتفخ		ṣịşme
لاتفرش		döşẹme
لاتشم		ḳoḳlạmạ
لاتذق		dạtmạ
لاتصب		dökme
لاتصدم		dọḳạnmạ
لاتمسح		sịlme
لاتسخن		'ịsıtmạ

(1) Ö. N. ḳaynạmạ. (2) Öbür nüshada 'uğurlamạ ise de doğrusu 'uğrulamạ olacaktır. (3) Ö. N. dikme. (4) Bu Arapça kelimenin doğrusu لاتطر olacaktır. (5) Ö. N. 'öğsụ̈rme. (6) Ö. N. aḳsịrmạ. (7) Buradaki Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (8) Bu Arapça kelime öbür nüshada لاتعوم şeklinde yanlış yazılmıştır. (9) Ö. N. ṭalmạ. (10) Ö. N. batmạ. (11) Ö. N. boğạzlạmạ. (12) Ö. N. yapmạ. (13) Ö. N. yịḳmạ; doğrusu da budur. (14) Bu kelimenin doğrusu لاتحترز olacaktır. (15) Ö. N. ṣaḳịnmạ. (16) Ö. N. ḳaldụrmạ. (17) Ö. N. eleme. (18) Ö. N. ṭoldụrmạ. (19) Ö. N. boşaltmạ. (20) Ö. N. azarlạmạ. (21) Ö. N. ḳapamạ. (22) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (23) Buradan babın sonuna kadar olan kısım, öbür nüshada yoktur.

لاتبرد	ṣạvụtmạ	لاتلحس	yạlạmạ
لاتمر	gẹçme	لاتصدق	'inanmạ
لاتسحب	çẹkme	لاتكذب	yạlanlạmạ
لاتجر	sụ̈rme	لاتسكل	ölçme
لاتنشر	sẹrme	لاتعود	dönme
لاتجد	bụlmạ	لاتكن	'olmạ
لاتغنی	'ırlạmạ	لاتعتمد	dạyạnmạ
لاتصیح	çạğịrmạ	لاتلعب	'oynạmạ
لاتهب	bạğịşlạmạ	لاتدل	ṣạrḳịtmạ
لاتنسج	dokụmạ (1)	لاتدلل	nạzlạnmạ
لاتفتل	bükme	لاتقد	yạḳmạ
لاتنتخب	'ụ̈rụ̈ndụ̈lẹme	لاتطفی	sọndụ̈rme
لاتوصی	'ịsmạrlạmạ	لاتخدع	aldạmạ
لاتحب	sẹvme	لاتجیب	gẹtürme
لاتشرط	yịrṭmạ	لاتحتقر	ḫorlạmạ
لاتغتاظ	'ịncịnme	لاتحفظ	ezbẹrlẹme
لاترتعش	dịtrẹme	لاتزین	bẹzẹme
لاتلبس	gẹyme	لاتحصد	bịçme
لاتدفن	gọmme	لاتجمع	dẹvṣịrme
لاتزن	ṭartmạ	لاتمدح	'öğme

DÖRDÜNCÜ BAB

Mazi (Geçmişzaman) kipi beyanındadır.

Türkçede geçmişzaman kipi, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna esreli bir د d getirmekle olur. Bu kural şöyle de söylenebilir: Emir kipinin sonuna esreli bir د d getirilir; د d in esresinden bir ی doğar, bunun hepsi geçmişzaman kipi olur:

علم	bịldi	كتب	yazdı
فهم	anlạdı	امر	pụyurdı (3)
تعلم	'öğrẹndi	جاء	gẹldi
قرأ	'oḳụdı (2)	ذهب	gẹtdi

(1) Bu kelimenin doğrusu doḳụmạ olacaktır, biz ona göre düzelttik. (2) Ö. N. oḳıdı. (3) Ö. N. buyurdı.

قعد	ʼoturdı
قام	ḳạlḳdı (1)
وقف	dụrdı (2)
اكل	yẹdi
شرب	ʼiçdi
سمع	ʼiş̣itti (3)
نظر	bạḳdı (4)
رأى	gördi
اورى	göstẹrdi
تكلم	söylẹdi
قال	dẹdi
ربّى	bẹslẹdi
عمل	eylẹdi
خاف	ḳorḳdı
وقع	dụ̈şdi (5)
رمى	aṭdı (6)
حط	ḳodı
ستر	ʼörtdi
نام	ʼuyụdı
اضطجع	yaṭdı (7)
حرق	yạḳdı (8)
دخل	girdi
خرج	çıḳdı
ربط	bağlạdı (9)
حلّ	çọzdi (10)
كنس	sụ̈pụ̈rdi (11)

حلب	ṣạġdı (12)
قطع	kẹsdi
ضرب	vụrdı (13)
هرب	ḳạçdı (14)
وصل	ʼịrdi (15)
اعطى	virdi
اخذ	aldı
باع	ṣạtdı (16)
اشترى	ṣạtun aldı (17)
شفع	dilẹk eylẹdi (18)
شاور	dịlẹdi (19)
عجن	yụġụrdı (20)
طبخ	bịş̣ịrdi (21)
فلق	yạrdı (22)
قلع	ḳọpạrdı
	çıḳardı
عدّ	ṣaydı
ولد	dọġụrdı (23)
نسى	ʼụnụtdı (24)
استحى	ʼụtạndı (25)
سأل	ṣordı
بذر	sạçdı (26)
طلب	ʼịstẹdi
ركب	bịndi
نزل	ʼịndi (27)
مضغ	cẹynẹdi (28)

(1) Ö. N. ḳalḳdı. (2) Ö. N. ṭurdı. (3) Ö. N. ʼiş̣ịtdi. (4) Ö. N. baḳdı. (5) Ö. N. düşdi. (6) Ö. N. atdı. (7) Ö. N. yatdı. (8) Ö. N. yaḳdı. (9) Ö. N. bağlạdı. (10) Ö. N. çözdi. (11) sụ̈pürdi. (12) Ö. N. ṣağdı. (13) Ö. N. ʼurdı. (14) Ö. N. ḳaçdı. (15) Ö. N. ʼirdi. (16) Ö. N. ṣatdı. (17) Ö. N. ṣatụn aldı. (18) Burada Mısır nüshasında eksik olan دیلك dilẹk kelimesi, öbür nüshaya göre tamamlanmıştır. (19) Ö. N. doğru olarak ṭanışdı. (20) Ö. N. yuğụrdı. (21) Ö. N. pịş̣ịrdi. (22) Ö. N. yardı. (23) Ö. N. ṭoġụrdı. (24) Ö. N. ʼunụtdı. (25) Ö. N. ʼutandı. (26) Ö. N. ṣaçdı. (27) Ö. N. ʼindi. (28) Ö. N. çẹynẹdi.

بلع	yụṭdı (1)
تبول	ʼişẹdi (2)
تغوّط	ṣıçdı (2)
زاد	artdı (2)
نقص	eksịldi (2)
ابتدأ	başlạdı (3)
فرغ	bịtürdi
خرق	dẹldi
غلى	ḳaynạdı (4)
سرق	ʼuġụrlạdı (5)
طار	ʼụçdı (6)
خيط	dịkdi
خنق	bọġdı (7)
سعل	ʼọ̈gsụ̈rdi (8)
عطس	añsırdı (9)
بكى	ağlạdı
ضحك	güldi
عضّ	ʼıṣırdı
مصّ	emdi
باس	ʼöpdi (10)
اصطلح	barışdı
هاوش	çẹkịşdi
بلّ	ʼıṣlạtdı

غسل	yudı
عام	yüzdi
غطس	dạldı (11)
غرق	baṭdı (12)
ذبح	bọġạzlạdı (13)
سلخ	ṣoydı (14)
قتل	ʼöldụ̈rdi
دفن	gọ̈mdi (15)
وزن	ṭartmaḳ (16)
بنى	yạpdı (17)
هدم (18)	yıḳıldı (19)
احترس (20)	ṣaḳındı (21)
رفع	ḳaldụrdı
نخل	elẹdi
ملاء	doldụrdı (22)
سبّ	azạrlạdı (23)
شتم	sọ̈ğdi
فتح	açdı
قفل	ḳạpạdı (24)
اصطاد	avlạdı (25)
خاصم	çẹkịşdi
اخفى	gịzlẹdi (26)
خبّى	ṣaḳlạdı

(1) Ö. N. yutdı. (2) Bu dört kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. başlạdı. (4) Ö. N. kaynạdı. (5) Ö. N. uğụrlạdı; fakat doğrusu اوغرولادی ʼuğrulạdı olacaktır. (6) Ö. N. ʼuçdı. (7) Ö. N. boğdı. (8) Ö. N. ʼögsụ̈rdi. (9) Ö. N. aḳsırdı. (10) Ö. N. öbdi. (11) ṭaldı (12) Ö. N. batdı. (13) bogạzlạdı. (14) Ö. N. üzdi. (15) Öbür nüshada bu kelimenin yerine mastar şeklini almış ve gömmẹk diye yazmıştır. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Ö. N. yapdı. (18) Mısır nüshasında yanlış olarak هد dır. (19) Ö. N. yạḳdı dir ve doğrusu budur. (20) Ö. N. احترز doğrusu da budur. (21) Ö. N. ṣaḳındı. (22) Ö. N. ṭoldụrdı. (23) Ö. N. azarlạdı (24) Ö. N. ḳapadı. (25) Ö. N. avladı. (26) Ö. N. gizlẹdi.

خلاص (1)	ḳurtạrdı
لف	ṣardı
صبر	ḳạtlạndı
نفخ	'ṳfürdi
انتفخ	ş:şdi
فرش	dọşẹdi
شم	ḳokḷạdı
ذاق	dạṭdı
لمس	dẹğdi
صبّ	dökdi
صدم	dọḳạndı
مسح	sịldi
سخن	'ıṣịtdı
برّد	ṣạvụtdı
مرّ	gẹçdi
سحب	çẹkdi
جرّ	sṳrdi
نشر	sẹrdi
وجد	buldı
غنّى	ʿırḷạdı
صاح	çạġịrdı
وهب	bạġịşḷạdı
نسج	dọḳụdı
فتل	bükdi
انتخب	'ṳrṳndṳlẹdi
وصّى	'ıṣmạrḷạdı
حبّ	sẹvdi
شرط	yırṭdı

اغتاظ	'ịncịndi
ارتعش	dịtrẹdi
لبس	gẹydi
دفن	gọmdi
وزن	ṭartdı
كال	'ölçdi
لحس	yạḷạdı
صدّق	'inandı
كذّب	yạḷạndı (2)
عاد	döndi
كان } صار }	'oldı
اتكا } اعتمد }	dạyạndı
لعب	'oynạdı
دلّى	ṣarḳdı
تدلّل	nạzḷạndı
اطفى	sọndṳrdi
خدع	aldạdı
اورد	gẹtürdi
احتقر	ẖorḷạdı
حفظ	ezbẹrlẹdi
زيّن	bẹzẹdi
زرع	ekdi
حصد	bịçdi
جمع } لمّ }	dẹvş:rdi
مدح	'öğdi

(1) Buradan babın sonuna kadar olan kelimeler ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelimenin, daha önceki kiplerde geçen aynı kelimeye göre yạlanladı olması gerektir.

KURAL (1).

Bir kelimenin sonunda ج ç, ش ş, ق ḳ, ط ṭ, ت t, پ p yahut sert ك sâkin olarak bulunursa, mazi belgesi olan د d, ت t ye çevrilir ve ت t ve ط ṭ da idğam olunur. Ben bütün örnekleri, ت t ye çevirmeden د d ile verdim; bilesin ve nerelerde د d, ت t ye çevrilir uyanık bulunasın!

Örnekler:

شرب	'içdi	ذهب	gẹtdi
اكل	yẹdi	باس	'öpdi
حرق	yạḳdı	عضّ	'ıṣịrdı
اضطجع	yạṭdı	حلب	ṣạġdı (2) gibi

BEŞİNCİ BAB

Muzari (Genişzaman) kipi beyanındadır.

Türkçede Muzari kipi, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna «sâkin ر r» getirmekle yapılır. İstersen emir kipi üzerine sâkin bir ر r getirmekle yapılır dahi diyebilirsin. Meydana gelen kip, Muzari'in tekel üçüncü şahsıdır:

يعلم	bịlịr	يقوم	ḳạlḳạr (9)
يفهم	añlạr	يقف	dụrụr (10)
يتعلم	'öğrẹnṳr	يأكل	yẹyẹr (11)
يقرأ	'oḳụr (3)	يشرب	'içẹr
يكتب	yazạr (4)	يسمع	'işịtịr (12)
يأمر	pụyurụr (5)	ينظر	bạḳạr (13)
يجئ	gẹlịr	يرى	görṳr (14)
يروح (6)	gịdẹr (7)	يورى	göstẹrịr (14)
يقعد	'ọṭụrụr (8)	يتكلم	sọylẹr (15)

(1) Bu kural, öbür nüshada yoktur. (2) Burada yẹdi, 'ıṣịrdı, ṣạġdı kelimelerini örnek getirmiş ise de bunlar bu kurala örnek olamazlar. (3) Ö. N. 'oḳur. (4) Ö. N. yazar. (5) Ö. N. bụyurụr. (6) Ö. N. يذهب (7) Ö. N. gidẹr. (8) Ö. N. 'oturụr. (9) Ö. N. ḳalḳạr. (10) Ö. N. ṭurụr. (11) Ö. N. yẹr. (12) Ö. N. 'işidịr. (13) Ö. N. baḳạr. (14) Mısır nüshasında bu iki kelimenin son harfleri م olarak verilmiştir; biz düzelttik. (15) Ö. N. söylẹr.

يقول	deyer (1)	يشترى	şatụn alır (17)
يربى	beşler	يشفع	dilek eyler (17)
يعمل	eyler	يريد	di'er (17)
يخاف	korkar	يعجن	yụğụrụr (18)
يقع	düşer (2)	يطبخ	bişirir (19)
يرمى	aṭar (3)	يفلق	yarar (20)
يحط	koyar (4)	يقلع	kọparụr (21) çıkarụr
يستر	'örter (5)	يعد	şayar (22)
ينام	'uyụr (6)	يولد	dọğụrụr (23)
يضطجع	yaṭar (7)	ينسى	'unụtụr (24)
يحرق	yakar (8)	يستحى	'utanụr (25)
يدخل	girer	يسأل	şorar
يخرج	çıkar (9)	يبذر	şaçar (26)
يربط	bağlar (10)	يطلب	'ister
يحل	çözer (11)	يركب	biner (27)
يكنس	süpürür (12)	ينزل	'iner (28)
يحلب	şağar (13)	يمضغ	çeyner
يقطع	keser	يبلع	yụtar (29)
يوصل	'irer (14)	يبول	'işer
يضرب	vụrụr (15)	يتغوط	şıçar
يهرب	ḳaçar (16)	يزيد	artırụr (30)
يعطى	virir (17)	ينقص	eksilir (31)
يأخذ	alır (17)	يبتدى	başlar (32)
يبيع	şatar (17)		

(1) Bunun doğrusu dir olacaktır. (2) Ö. N. düşer. (3) Ö. N. ātar. (4) Ö. N. kor. (5) Ö. N. 'örter. (6) Ö. N. 'uyur. (7) Ö. N. yatar. (8) Ö. N. yaḳar. (9) Ö. N. çıḳar. (10) Ö. N. bağlar. (11) Ö. N. çözer. (12) Ö. N. süpürür. (13) Ö. N. şağar. (14) Ö. N. 'irer. (15) Ö. N. 'urur. (16) Ö. N. ḳaçar. (17) Bu altı kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (18) Ö. N. yuğurur. (19) Ö. N. pişürür. (20) Ö. N. yarar. (21) Bu kelime öbür nüshada yoktur; yalnız çıḳarur vardır ki biz Mısır nüshasındaki çıḳar kelimesini buna göre düzelttik. (22) Ö. N. şıyar. (23) Ö. N. ṭoğurur. (24) Ö. N. 'unudur. (25) Ö. N. 'utanur. (26) Ö. N. şaçar. (27) Ö. N. biner. (28) Ö. N. 'iner. (29) Ö. N. yutar. (30) Ö. N. ārtar. (31) Ö. N. eksilir. (32) Ö. N. başlar.

يفرغ	bitürür (1)	يرفع	kaldụrụr (17)
يخرق	deler	ينخل	eler
يغلى	kaynar (2)	يملأ	dọldụrụr (18)
يسرق	'ụgụrlar (3)	يفرغ	dökẹr (19)
يطير	'uçar (4)	يسب	azarlar (20)
يخيط	diker (5)	يشتم	söger
يخنق	pọğar (6)	يفتح	açar (21)
يسعل	'öğsürür (7)	يقفل	kapar (22)
يعطس	ağsırır (8)	يصطاد	avlar (23)
يضحك	güler (9)	(24) يخاصم	çekişir
يبكى	ağlar (9)	يخفى	gizler
يعض	'ısırır (9)	يخبى	şaklar
يمص	emer (9)	يخلص	kurtarụr
يبوس	'öper (9)	يلف	şarar
يبل	'ısladır (9)	يصبر	katlanur
يغسل	yur (9)	ينفخ	'üfürür
يعوم	yüzer (9)	ينتفخ	şışer
يغطس	ṭalar (9)	يفرش	döşer
يغرق	baṭar (10)	يشم	koklar
يذبح	boğazlar (11)	يذوق	dạtar
يسلخ	şoyar (12)	ييأس	değer
يقتل	'öldürür	يصب	dökẹr
يبنى	yapar (13)	يمسح	siler
يهدم	yıkılır (14)	يسخن	'işıtır
(15) يحترس	şakınır (16)	يبرد	şavụtụr

(1) Ö. N. bitürür. (2) Ö. N. kaynar. (3) Ö. N. 'uğurlardır; doğrusu 'uğrular olacaktır. (4) Ö. N. 'uçar. (5) Ö. N. diker. (6) Ö. N. boğar. (7) Ö. N. 'öğsürür. (8) Ö. N. aksırır. (9) Bu kelimeler Mısır nüshasında yoktur; biz buraya aldık. (10) Ö. N. batar. (11) Ö. N. boğazlar. (12) Ö. N. 'üzer. (13) Ö. N. yapar. (14) Bu kelime yanlış olsa gerektir; öbür nüshada yıḳar denilmiştir. (15) Bu kelimenin doğrusu يحترز olacaktır. (16) Ö. N. şakınır. (17) Ö. N. kaldurur. (18) Ö. N. ṭoldurur. (19) Ö. N. boşaldur. (20) Ö. N. azarlar. (21) Ö. N. açar. (22) Ö. N. kapar. (23) Ö. N. avlar. (24) Buradan aşağı babın sonuna kadar olan kelimeler, yalnız Mısır nüshasında vardır, öbür nüshada yoktur.

يعبر (1)	keçer (1)	يزن	dartar
يسحب	çeker	يكيل	'ölçer
يجري	sürer	يلحس	yalar
ينشر	serer	يصدق	'inanır
يجد	bulur	يكذب	yalanlar
يغني	'ırlar	يعود	döner
يصيح	çağırır	يكون	'olur
يهب	bağışlar	يلعب	'oynar
يسح	dökur	يدلي	şarkıtur
يفتل	büker	يتدلل	nazlanur
ينبح	'üründüler	يطفي	söndürür
يوصي	'ısmarlar	يخدع	aldar
يحب	sever	يورد	getürür
يشرط	yırtar	يحتقر	ḫorlar
يغتاظ	'incinir	يحفظ	ezberler
يصطلح	barışır (2)	يزين	bezer
يرتعش	ditrer	يحصد	biçer
يلبس	geyer	يجمع	devşirür
يموت	'öldürür (3)	يمدح	'öger
يدفن	gömer	يذم	söger

ALTINCI BAB

İsm-i Fā'il beyanındadır.

Türkçede ism-i Fā'il, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna جى ci getirilerek yapılır; bu ism-i fā'ilin tekili olur.

İstersen bu kuralı şu şekilde de söyleyebilirsin: Emir kipinin sonuna esreli bir ج c getirilir, bundan bir ى doğar.

(1) Bu kelime yanlış olsa gerektir, doğrusu Arapça karşılığına göre kaçar olacaktır. (2) Ö. N. barısur. (3) Bu kelimenin doğrusu Arapçasına göre ölür olacaktır.

عالم	bilici (1)	رابط	bağlacı
فاهم	anlacı (2)	حالل	çözüci
متعلم	'öğrenci (3)	كانس	süpürüci
قارئ	'okuyıcı (4)	حالب	sağıcı
كاتب	yazıcı (5)	قاطع	kesici
آمر (6)	puyurucı	ضارب	vurucı
جاي	gelici	هارب	kaçıcı
ذاهب	gidici	واصل	'irici
قاعد	'oturucı	معطي	virüci
قايم	kalkıcı	آخذ	alıcı
واقف	durucı	بايع	satıcı
آكل	yeyici	شاري	satun alıcı
شارب	'içici	شافع	dilek eyleci
سامع	'işitici	مريد	dileyici
ناظر	bakıcı	عاجن	yuğurucı
رآئي	görüci	طابخ	bişirici
موري	gösterici	فالق	yarıcı
متكلم	söyleci	قالع	koparıcı
قائل	deyici		çıkarıcı
مربي	besleyici	عادد	sayıcı
عامل	eyleci	والد	doğurucı
خايف	korkucı	ناسي	'unutucı
واقع	düşici	حافظ	ezberleyci
رامي	atıcı	مستحي	'utanıcı
حاطط	koyıcı	سائل	sorucı
ساتر	'örtici	باذر	saçıcı
نائم	'uyucı	طالب	'isteyci
مضطجع	yatıcı	راكب	binici
حارق	yakıcı	نازل	'inici
داخل	girici	ماضغ	çeyneci
خارج	çıkıcı	بالع	yutıcı

(1) Ö. N. bilici. (2) Ö. N. anlayıcı. (3) Ö. N. 'öğrenici. (4) Ö. N. 'okuyıcı. (5) Ö. N. yazıcı. (6) Buradan sonra, babın sonuna, olan kısım yalnız Mısır nüshasında vardır; öbür nüshada yoktur.

مشبول	'işẹyci
متفوط (1)	. . .
زائد	artụrcı
ناقص	eksịlịci
مبتدى	bạşlạyıcı
فارغ	bịtürụ̈ci
خارق	dẹlịci
مغلي	ḳạynạcı
سارق	'ụğụrlạycı
طائر	'ụçụcı
مخيط	dịkịci
خانق	bọğụcı
ساعل	'ọğsụ̈rụ̈ci
عاطس	ağsịrịcı
ضاحك	gülụ̈ci
باكى	ağlaycı
عاض	'ısịrịcı
ماص	emịci
بايس	'öpụ̈ci
مصطلح	bạrışịcı
غضبان	'incịnịci
بالل	'ıṣlạcı
غاسل	yuyịcı
عائم	yụ̈zụ̈ci
غاطس	dạlịcı
غارق	bạṭịcı
ذابح	bọğạzlạcı
قاتل	öldụ̈rụ̈ci
بانى	yạpıcı
هادم	yıḳịcı
محترز	ṣạḳınịcı
دافع	ḳạldụrụcı
ناخل	elẹyci

مالى	dọldụrụcı
ساب	azạrlạcı
شاتم	sögịci
فاتح	açịcı
غالق	ḳạpạcı
صائد	avlạycı
مخاصم	çẹkịşịci
مخفى	gịzlẹci
مخبى	ṣạḳlạycı
مخلص	ḳurtạrıcı
لاف	ṣạrıcı
صابر	ḳạtlạnıcı
نافخ	'ụ̈fụ̈rụ̈ci
منتفخ	şịşịci
فارش	dọ̈ṣẹyci
شام	ḳoḳlạycı
ذايق	dạtıcı
لامس	dẹgịci
صاب	dọ̈ḳịci
صادم	dọḳunıcı
ماسح	sịlịci
مسخن	'ısịṭịcı
مبرّد	ṣạvụtıcı
مار	gẹçịci
ساحب	çẹkịci
جار	sụ̈rụ̈ci
ناشر	sẹrịci
واجد	bulıcı
مغنّى	'ırlạycı
صائح	çagırıcı
واهب	bạğışlạcı
ناسج	dọḳụycı
فاتل	bükịci

(1) Bu kelimenin Türkçe karşılığı verilmemiştir.

منتخب	'ụ̈rụ̈ndụ̈ci (1)
موصى	'ışmạrlạycı
محبّ	sẹvici
شارط	yırṭıcı
متغيظ	'ịncịnịci
مرتعش	dịtrẹci
لابس	gẹyci
دافن	gömụ̈ci
وازن	dạrṭıcı
كائيل	'ölçụ̈ci (2)
لاحس	yạlạcı
مصدّق	'inanıcı
مكذّب	yạlạnlạcı
عائد	dönịci
صائر	'olıcı

متكى / مستند	dạyạnıcı
لاعب	'oynạcı
مدل	ṣạrḳıṭıcı
متدلّل	nạzlạnıcı
طافى	sọndụ̈rụ̈ci (3)
خادع	aldạycı
مورد	gẹtụ̈rụ̈ci
محتقر	ḫorlạycı
مزيّن	bẹzẹyci
حاصد	bịçịci
جامع	dẹvşịrụ̈ci
مادح (4)	'ögịci
ذام (4)	sögici

YEDİNCİ BAB

Olumsuz belgesi beyanındadır.

Türkçe olumsuzluk hali, ya kiplerde ya kiplerden başka yerlerde olur. Bu ikinci çeşit, üçüncü kol (=rükün) da gelecektir.

Birincisi mâzi muzari ve daha buna benzer kiplerde olumsuzluk belgesi ما ma-me kelimesidir; lâkin gerek mâzide ve gerek başka yerlerde الف atılır.

Mâzide olumsuzluk belgesi, mâzi belgesi olan esreli د den önce م m getirmektir:

ماعلم	bịlmẹdi	ماقرأ	'oḳụmạdı (6)
مافهم	añlạmạdı	ماكتب	yazmạdı gibi.
ماتعلم	'ọğrẹnmẹdi (5)		

Sonuna kadar böylece hareket edersin.

(1) Bu kelime 'ụ̈rụ̈ndụ̈lẹyci olacaktır. (2) Bu kelime اولجى şeklinde idi; biz düzelttik. (3) Bu kelimenin Arapçasına göre sọnüci olması gerektir. (4) Bu Arapça kelimelerin Türkçe karşılıkları verilmemiştir, biz kattık. (5) Ö. N. 'öğrẹnmẹdi. (6) Ö. N. 'oḳımạdı.

Muzari kipinde olumsuzluk belgesi, الف i atılmış olan ما ma-me dır; muzari belgesi olan sâkin ر r, ز z ye çevirilir ve bu م m, ز z den önce getirilir. Elde edilen kip, olumsuz muzari'in tekil üçüncü şahsıdır. Sözün kısası, muzari'in olumsuzluk belgesi مز maz-mez dir:

مايعلم	bịlmẹz	مايقرأ	'oḳumaẓ (2)
مايفهم	anlaṃaẓ	مايكتب	yaẓmaẓ (3) gibi.
مايتعلم	'öğrẹnmẹz (1)		

Bütün mastarlardan başından sonuna kadar bu şekilde olumsuz muzari kipi yapılabilir.

Mastarda dahi olumsuzluk belgesi, mastar belgesi olan مك mek-مق mak dan önce bir م m dir.

عدم العلم	bịlmẹmẹk	عدم التعلم	'öğrẹnmẹmẹk (4)
عدم الفهم	anlaṃaṃaḳ	عدم القراءة	'oḳumaṃaḳ (5) gibi.

Mastarların sonuna kadar bu, böyledir.

SEKİZİNCİ BAB

Çoğul belgesi beyanındadır.

Türkçede çoğul belgesi, fiillerin birinci ve ikinci şahıslarından başka yerlerde, fiillerde olsun isimlerde olsun ل ler-lar dır. Gerek çoğulda ve gerek ikil (=tesniye) de de böyledir.

UYAT

Türkçede kelimelerde erkeklik dişilik, çoğulluk ikillik ayırdımı yoktur; bunlar, sözün gelişinden anlaşılır.

* * *

a — Birinci şahsın çoğulunda çoğul belgesi dört hal üzere olur: Birincisi Geçmişzaman fiili, ikincisi Muzari, üçüncüsü İzafet, dördüncüsü Ayrışık zamir'dir. Bu babda iki önceki belgeler söylenecek; iki sonrakiler, Tanrım dilerse, üçüncü kol (=rükün) da İzafet ve Ayrışık zamirler söylenirken anlatılacaktır.

(1) Ö. N. 'öğrẹnmẹz. (2) Ö. N. 'okımaẓ. (3) Ö. N. yazmaẓ. (4) Ö. N. 'öğrẹnmẹmẹk. (5) Ö. N. 'oḳumaṃaḳ.

b — Fiillerde ikinci şahısta çoğul belgesi, iki türlüdür; bunlar, كز nız-niz ve سز sız-siz dir. كز nız-niz, olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzamanın ikinci şahsında çoğul belgesidir. İzafet halinde de كز nız-niz çoğul belgesidir; bu, üçüncü kolda açıklanacaktır.

c — سز sız-siz, olumlu olsun olumsuz olsun Muzari'nin ikinci şahsında çoğul belgesidir. Ayrışık zamirlerde dahi hal böyledir. Tanrım dilerse, üçüncü kolda bu, söylenecektir.

* * *

Şimdi geçmişzamanın birinci şahsındaki çoğul belgesine dönüyoruz; bu, sâkin olan «sert ك» ya da ق dır.

Buradaki kural şöyledir: Olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzamanın üçüncü şahsı sonuna, مك mek'li mastarlarda «sâkin ك k», مق mak'lı mastarlarda «ق k» getirilir.

Olumlu'lara örnek:

علمنا	bịldụk	أمرنا	pụyurdụḳ
فهمنا	anlạdụk (1)	جئنا	gẹldụk
تعلمنا	'öğrẹndụk	رحنا	gẹtdụk
قرأنا	'oḳudụḳ (2)	أكلنا	yẹdụk
كتبنا	yazdụḳ	شربنا	'içdụk gibi.

Mastarların sonuna kadar bu şekilde hareket edersin.

Olumsuz'lara örnek:

ماعلمنا	bịlmẹdụk	ماقرأنا	oḳụmạdụk (4)
مافهمنا	anlạmạdụk (3)	ماكتبنا	yazmạdụk (5) gibi.
ماتعلمنا	'öğrẹnmẹdụk		

Mastarların sonuna kadar bu şekilde hareket edersin.

Muzari kipinde birinci şahıs çoğul belgesi, olumlu'larda muzari belgesi olan ر r den sonra «sâkin ز z» getirmektir. Olumsuz'larda ise, muzari kipi olumsuzluk belgesi olan مز mez-maz'ın sonuna «sâkin ز z» getirmektir.

(1) Bu kelime öbür nüshadaki gibi anlạdụḳ şeklinde düzeltilmelidir. (2) Ö. N. 'oḳıduk. (3) Bu kelime dahi öbür nüshadaki gibi anlạmạdụḳ şeklinde düzeltilmelidir. (4) Bu kelimenin doğrusu 'oḳımạdụḳ olacaktır. Öbür nüshada 'oḳumạdụḳ şeklindedir. (5) Bu kelimenin doğrusu, öbür nüshadaki gibi yazmạdụḳ olacaktır.

Kimi zaman olumlu muzari kipinde birinci şahıs çoğul belgesi, لوم lum-lüm'dur: bu belge, muzari belgesi olan ز ر r. z yerine geçer.

İlk şekle örnekler:

نعلم bi̦li̦rü̦z — نقرأ 'o̦ku̦ru̦z (2)
نفهم añla̦ru̦z — نكتب ya̦zaru̦z (3)
نتعلم 'ö̦ğre̦ni̦rü̦z (1)
gibi.

Mastarların sonuna kadar bu hal üzere hareket edersin.

İkinci şekle örnekler:

نعلم bi̦lelüm — نقرأ 'o̦ku̦ya̦lum
نفهم añla̦ya̦lum — نكتب ya̦za̦lum gibi.
نتعلم 'ö̦ğre̦ne̦lüm

Mastarların sonuna kadar bu hal üzere hareket edersin.

Olumsuz muzari'e örnekler:

لا نعلم bi̦lme̦zi̦z — لا نتعلم 'ö̦ğre̦nme̦zü̦z
لا نفهم añla̦ma̦zu̦z — لا نقرأ 'o̦ku̦ma̦zu̦z (4)
gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Bu babda geçmişzaman ve muzari kiplerinin birinci şahıslarına ait olan belgeler beyanı sona ermiştir.

* * *

Olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzaman kipinde ikinci şahıs çoğul belgesi, کز ñız-ñiz dir ki geçmişzaman belgesi olan د d den sonra getirilir. Biz burada olumlu ve olumsuz örneklerini bir arada getiriyoruz (5).

علمتم bi̦ldiñi̦z — قرأتم 'o̦kıdıñi̦z
فهمتم añla̦dıñi̦z — كتبتم yazdıñi̦z gibi.
تعلمتم 'ö̦ğre̦ndiñi̦z

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

(1) Ö. N. 'ö̦ğre̦ni̦rü̦z. (2) Ö. N. 'okuru̦z. (3) Ö. N. yazaru̦z. (4) Ö. N. 'o̦kıma̦zu̦z. (5) Mısır nüshasında örneklerin olumlu şekilleri unutulmuş, olumsuz şekiller iki defa yazılmıştır. Biz olumlularını öbür nüshaya göre düzelttik.

Olumsuz'lara örnekler:

ما علمتم bi̦lme̦di̦ñi̦z (1) — ما قرأتم 'o̦ku̦ma̦dı̦ñı̦z (4)
ما فهمتم añla̦ma̦dı̦ñı̦z (2) — ما كتبتم yazma̦dı̦ñı̦z (5)
ما تعلمتم 'ö̦ğre̦nme̦dü̦ñi̦z (3)
gibi.

* * *

Olumlu olsun olumsuz olsun Muzari kipinin ikinci şahsında çoğul belgesi, سز sız-siz dir. Bu, olumlularda muzari belgesi olan ر r den sonra gelir; olumsuzlarda مز maz-mez den sonra getirilir.

Olumlulara örnek:

تعلمون bi̦li̦rsi̦z — تقرؤن 'o̦ku̦rsı̦z (6)
تفهمون añla̦rsı̦z — تكتبون ya̦za̦rsı̦z gibi.
تتعلمون 'ö̦ğre̦ni̦rsi̦z

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

Olumsuzlara örnek:

ما تعلمون bi̦lme̦zsi̦z — ما تقرؤن 'o̦kuma̦zsı̦z (7)
ما تفهمون añla̦ma̦zsı̦z — ما تكتبون yazma̦zsı̦z (8)
ما تتعلمون 'ö̦ğre̦nme̦zsi̦z
gibi.

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

* * *

İmdi لر ler-lar lafzı, yukarıda anlattığımız üzere birinci ve ikinci şahısların çoğulundan başka yerlerde çoğul belgesidir. Bunun çoğul belgesi olması, kelimenin sonuna gelmesi iledir. Kelime, geçmişzaman olsun muzari olsun, olumlu olsun olumsuz olsun, ism-i fa'il olsun başkası olsun —birinci ve ikinci şahıs kiplerinden başka yerlerde— olduğu halde kalır. Bunun içindir ki emir ve nehiy kipleri üzerine bu belge gelmez.

İşte sana olumlu ve olumsuz olarak geçmişzaman ve muzari ve ism-i fa'il örneklerini veriyorum.

Olumlu gecmişzamanın üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; bu belge, geçmişzaman belgesi bulunan «esreli د d» dan sonra gelir:

(1) Ö. N. bi̦lme̦diñi̦z. (2) Ö. N. añla̦ma̦dıñı̦z. (3) Ö. N. 'ö̦ğre̦nme̦diñi̦z. (4) Ö. N. 'o̦kıma̦dıñı̦z. (5) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (6) Ö. N. 'okursı̦z. (7) Ö. N. 'o̦ku̦ma̦zsı̦z. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

علموا	bildiler	قرأوا	'okudılar (2)
فهموا	anladılar	كتبوا	yazdılar (3)
تعلموا	'öğrendiler (1)		

Olumsuz geçmişzamanın üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; çoğul belgesi burada da geçmişzaman belgesi bulunan د d dan sonra gelir; olumsuzluk belgesi bulunan ما ma-me yerinde durur:

ما علموا	bilmediler	ما كتبوا	yazmadılar (5)
ما فهموا	anlamadılar	ما قرأوا	'okumadılar (6)
ما تعلموا	'öğrenmediler(4)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumlu muzari'in üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; çoğul belgesi, burada dahi muzari belgesi bulunan «sâkin ر r» den sonra gelir:

يعلمون	bilirler	يكتبون	yazarlar (8)
يفهمون	anlarlar	يتعلمون	'öğrenirler (9)
يقرؤن	'okurlar (7)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Olumsuz muzari'in üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; burada da çoğul belgesi, olumsuz muzari belgesi bulunan مز mez-maz dan sonra gelir:

مايعلمون	bilmezler	مايقرؤن	'okumazlar (11)
مايفهمون	anlamazlar	مايكتبون	yazmazlar (12)
مايتعلمون	'öğrenmezler (10)		

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

İsm-i fa'il'in çoğuluna örnek aşağıdadır. Çoğul belgesi olan لر ler-lar, yukarıda anlatmış olduğumuz üzere, ism-i fa'il belgesi bulunan جی cı-ci den sonra gelir:

(1) Ö. N. 'öğrendiler. (2) Ö. N. 'okıdılar. (3) Ö. N. yazdılar. (4) Ö. N. öğrenmediler. (5) Ö. N. yazmadılar. (6) Ö. N. 'okımadılar. (7) Ö. N. 'okurlar. (8) Ö. N. yazarlar. (9) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (10) Ö. N. 'öğrenmezler. (11) Ö. N. 'okımazlar. (12) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

عالمون	biliciler (1)	قارئون	'okuycılar (4)
فاهمون	anlacılar (2)	كاتبون	yazıcılar (5)
متعلمون	'öğrenciler (3)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Çoğul belgesi beyanı bitti.

***

Burada birinci, ikinci ve üçüncü şahısların tekilleri belgelerini bildireceğim. Bil ki Allah seni doğru yola ilete!

Birinci şahsın tekil belgesi, kelime geçmişzaman olsun muzari olsun, olumlu olsun olumsuz olsun, izafet ismi ister tekil ister çoğul olsun, sonuna getirilen bir «sâkin م m» dir.

Olumlu geçmişzamanın birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahıs belgesi olan م m, geçmişzamanın sonuna eklenir:

علمت	bildüm	قرأت	'okudum (7)
فهمت	anladum	كتبت	yazdum (8)
تعلمت	'öğrendüm (6)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumsuz geçmişzamanın birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahıs belgesi olan م m, olumsuzluk belgesi yerinde kalmak üzere, geçmişzaman belgesi sonuna getirilir:

ماعلمت	bilmedüm	ماقرأت	'okumadum (10)
مافهمت	anlamadum	ما كتبت	yazmadım (11)
ماتعلمت	'öğrenmedüm (9)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumlu muzari'in birinci şahsına örnek aşağıdadır. م m, muzari belgesinden sonra gelir.

(1) Ö. N. biliciler. (2) Ö. N. anlaycılar (3) Ö. N. 'öğreniciler. (4) Ö. N. 'okıcılar. (5) Ö. N. yazıcılar. (6) Ö. N. 'öğrendüm. (7) Ö. N. 'okıdum. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (9) Ö. N. 'öğrenmedüm. (10) Ö. N. 'okımadum. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

		اقرأ	'okurum (2)
اعلم	bilirüm	اكتب	yazarum (3)
افهم	anlarum		
اتعلم	'öğrenirüm (1)		

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumsuz muzari'in birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahıs belgesi olan م m, olumsuzluk belgesi bulunan مز maz-mez'dan sonra gelir:

		مااقرأ	okumazım (5)
مااعلم	bilmezim	مااكتب	yazmazım (6)
مااتعلم	'öğrenmezim (4)		
ماافهم	anlamazım		

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Muzari olumsuzluk belgesi bulunan مز maz-mez'dan ز z atılarak yerine bir م m getirmekle de bu kip elde edilebilir:

		لااقرأ	'okumam (10)
لااعلم	bilmem (7)	لااكتب	yazmam (11)
لاافهم	anlamam (8)		
لااتعلم	'öğrenmem (9)		

Mastarların sonuna kadar böyle hareket edersin.

*
* *

İkinci şahsın tekil belgesi, iki türlüdür. Birincisi, olumlu olsun olumsuz olsun, veya izafet halindeki isimlerde olsun «n ك» dir. İkincisi Muzari'in olumlu ve olumsuz halinde سن sin dır. Yine böylece سن lafzı ayrışık zamirde de bulunur (12).

Bunu böyle bildikten sonra olumlu geçmişzaman üzerine «n ك» getirerek ikinci şahıs tekilini meydana getirirsin:

علمك	bildün	تعلمك	'öğrendün
فهمك	anladun	قرأك	'okudun gibi

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

(1) Ö.N. 'öğrenirüm. (2) Ö.N. 'okurum. (3) Ö. N. yazarum. (4) Ö. N. öğrenmezim. (5) Ö. N. okumazım. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (7) Ö. N. bilmem. (8) Ö. N. anlamam. (9) Ö. N. 'öğrenmem. (10) Ö.N. 'okumam. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (12) Ayrışık zamir olan kelime, سن sin değil سن sen dır; dikkat!

Olumsuz geçmişzamanın ikinci şahıs tekilinde dahi geçmişzamanın sonuna «ك n» getirilir. Olumsuzluk belgesi yerinde kalır:

ماعلمك	bilmedün	ماقرأك	'okumadun (2)
مافهمك	anlamadun	ماكتبك	yazmadun (3)
ماتعلمك	'öğrenmedün (1)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

İzafet halindeki isimlerde, muzaf olan ismim sonuna ك n getirirsin:

رأسك	başun	رؤسك	başlarun gibi.

Olumlu muzari'in ikinci şahsı tekilinde, muzari belgesinden sonra سن sin getirirsin:

تعلم	bilirsin	تقرأ	'okursin
تفهم	anlarsın	تكتب	yazarsın (5)
تتعلم	'öğrenirsin (4)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Olumsuz muzari'in ikinci şahsı tekilinde, olumsuzluk belgesi bulunan مز maz-mez'den sonra, سن sin lafzını getirirsin:

ماتعلم	bilmezsin	ماتقرأ	'okumazsin (7)
ماتفهم	anlamazsın	ماتكتب	yazmazsın (8)
ماتتعلم	'öğrenmezsin (6)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

*
* *

Birinci, ikinci ve üçüncü şahısların belgeleri beyanı sona ermiştir. Geçmişzamanın ve Muzari'in üçüncü şahıslarını beyan babında örnekleri geçti.

Sana buraya kadar olan şeyler açıklanmıştır. Sekizinci Bab bitti; bununla Birinci Kol (Birinci Rükün) tamamlanmış oldu. Birinci Kol, mastar ve mastardan çıkan kipler ve şekiller idi; bunu Arap kuralı üzerine beyan ettim. Doğrusunu Allah daha iyi bilir. En son döney ve barınak O'dır.

---

(1) Ö. N. 'öğrenmedün. (2) Ö. N. 'okımadun. (3) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (4) Ö. N. 'öğrenirsin. (5) Ö. N. yazarsın. (6) Ö. N. 'öğrenmezsin. (7) Ö. N. 'okumazsın. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

İKİNCİ KOL (=RÜKÜN)

— İsimler beyanındadır —

Bu birtakım parça ve kırıntıları kucaklamaktadır. Ben, bu kırıntıları ayrıca tertiplemedim; bir takımlarını gelişi güzel, bir takımlarını sırasında yazdım.

İNSAN ORGANLARINI BİLDİREN PARÇA

Sırasıyle yazılmıştır

الرأس	baş
الدماغ	bẹyni
الجبهه	alịn
القفا	eñse
الاذن	ḳulaḳ
الحاجب	ḳaş
العين	göz
الهدب	gịrbụ̈k (1)
الجفن	ḳạpaḳ
الخال	beñ
الانف	bụrụn (2)
الخد	yạñạḳ (3)
الفم	aġız
الشفه	dudạḳ
السن	dịş (4)
اللسان	dịl
الرقبه	pọyun (5)
اللحية	sạḳạl (6)
الشارب	pụyụḳ (7)
الشعر	ḳịl
الوجه	yüz
العنق	pọyun (8)
الكتف	’ọmuz

العضد	ḳol
المعصم	bazu
المرفق	dịrsẹk (10)
اليد	el
الاصبع	pạrmạḳ
راحةالكف	el ayası (11)
الظفر	ṭịrnạḳ
الابط	ḳoltụḳ
الصدر	gögụ̈s
البطن	ḳạrịn (12)
الظهر	arḳa
الثدى	mẹme
السره	gọbẹk (13)
الجنب	yan
الذكر	sịk
الدبر	göt
الفخذ	bụṭ
الركبه	dịz (14)
الساق	baldịr
الرجل	ayaḳ
القدم	ṭạbạn (15)
الكعب	ṭobụḳ

(1) Ö. N. gịrpịk. (2) Ö. N. burụn (3) Ö. N. yạñạk. (4) Ö. N. diş. (5) Ö. N. bọyun. (6) Ö. N. ṣạḳạl. (7) Ö. N. bụyụk. (8) Ö. N. gẹrdạn. (9) Ö. N. ’omuz. (10) Ö. N. dirsẹk. (11) Ö. N. avục. (12) Ö. N. ḳarịn. (13) Ö. N. göbẹk. (14) Ö. N. diz. (15) Ö. N. ṭạban. (16) Ö. N. ’ökce.

— Bunlarla ilgili bir parça daha —

المصران	bạġịrṣaḳ (1)
الكرش	ṣẹkịnbe (2)
المراره	’öd
الطحّال	dạlaḳ (3)
القلب	yürẹk
الفوأد	çịgẹr (4)
العرق	tẹr (5)
العظم	kẹmịk
الجلد	dẹri

الدم	ḳan
اللحم	et
القيح	’irịn (6)
البزاق	tụ̈krụ̈k (7)
المخاط	sụ̈mük (8)
الغايط	boḳ (9)
البول	sidịk (9)
الشحم	’iç yaġı (10)

YÖNLER ve GİYİMLER BEYANINDAKİ PARÇA

الشاش	dụ̈lbẹnd (11)
العمامة	ṣạrịḳ (11)
العرقيه	arạḳçın (12)
القميص	gömlẹk (13)
الكم	yẹñ
الذيل	etẹk
اللباس	dọn (14)
السراويل (15)	ṭụman (16)

التكه	’ụşḳụr (17)
الحزام	ḳụşaḳ (18)
الخف	içdịk (19)
السرموجه	bạşmạḳ (20)
القبقاب	nạʿlịn (21)
المركوب	babuc (22)
الصرمه	pabuc (23)

(1) Ö. N. bạġırsạḳ. (2) Ö. N. ’işkẹnbe. (3) Ö. N. ṭạlaḳ. (4) Ö. N. cịgẹr. (5) Ö. N. ṭạmạr. (6) Ö. N. ’irịñ. (7) Ö. N. tükrụ̈k. (8) Ö. N. sụ̈mụ̈k. (9) Bu iki kelime ve Arapca karşılıkları öbür nüshada yoktur. (10) Ö. N. ’iç yaġı. (11) Öbür nüshada bu iki kelime yerleri değişik olarak verilmiştir; الشاش karşılığında ṣạrıḳ, العمامه karşılığında dülbẹnd denilmiştir. (12) Ö. N. ʿarạḳçın. (13) Ö. N. gönlẹk. (14) Ö. N. ṭon. (15) Ö. N. السراول. (16) Ö. N. ṭon. (17) Ö. N. ’uçḳur. (18) Ö. N. ḳuşạḳ. (19) Ö. N. edịk. (20) Ö. N. pạşmạḳ. (21) Ö. N. nạʿlin. (22) Ö. N. pabuc. (23) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

YÖNLER

اليمين	şağ	الخلف	arẓ (1)
اليسار	şol	الفوق	yọḳarı (2)
الامام	'ön	التحت	aşağa (3)

İNSAN VASIFLARI BEYAYINDA PARÇA

الانسان	kişi	الاخ	ḳardaş
الرجل	adam	الاخت	ḳız ḳardaş
الذكر	erkek	الصبي	'oğlan
الانثى	dişi (4)	الاسم	ād (6)
الزوج	er (5)	الوالد	baba
المرأة	'avrat	الوالدة	ana
الابن	'oğul	الربيب	'ügey 'oğul (7)
البنت	ḳız	الربيبة	'ügey ḳız (8)

HAYVANLARA AİT PARÇALAR

الفرس	at	العجل	buzaḳ (11)
الحصان	ayḳır (9)	الثور	'öküz (12)
الحجرة	ḳısraḳ (10)	المعز	keçi
المهرة	ṭay	الجدى	'oğlaḳ
البغل	ḳatır	التيس	teki (13)
الجمل	deve	الضأن	ḳoyun
الحمار	eşek	الكبش	köç (14)
البقر	sığır	الرميس	ḳuzı
الجاموس	şu sığırı	القرن	buynuz (15)

(1) Ö. N. ard. (2) Ö. N. 'üst. (3) Ö. N. ālt. (4) Ö. N. dişi. (5) Ö. N. 'avrat eri. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. 'ügey 'oğul. (8) Ö. N. 'ügey ḳız. (9) Ö. N. ayḳır. (10) Ö. N. ḳısraḳ. (11) Ö. N. buzağı. (12) Ö. N. 'öküz. (13) Ö. N. teke. (14) Ö. N. ḳoç. (15) Ö. N. buynuz.

الزبل	fışḳı (1)	الصوف	yün (3)
الذنب	ḳuruḳ (2)	سنام الجمل	'örküç (4)

YABAN HAYVANLARI ÜZERİNE PARÇA

الاسد	arslan (5)	القرد	maymun
الضبع	şırtlan (6)	النسناس	şadı
الذئب	ḳurt (7)	الكلب	köpek (10)
الخنزير	ṭonuz (8)	القط	kedi
الدب	āyu	الثعلب	dilki (11)
جمع الوحوش	canavar (9)	الارنب	ṭavşan

BÖCEKLERİN BEYANI ÜZERİNE PARÇA

الثعبان	yılan (12)	البق	taḫta biti
العقرب	'aḳreb	البرغوث	pire (15)
الفار	sıçan	الجراد	çekirge
العرسه	gelincik (13)	الدود	ḳurd
العنكبوت	'örümcek (14)	الزنبور	arı (16)
الذباب	sinek	النحل	'ürüm (17)
القمل	bit	القنفذ	kirpi (18)

KUŞLAR BEYANINDA PARÇA

الطير	ḳuş	السمان	buldurçın
الحمام (19)	göverçin (20)	الدجاج	ṭavuḳ (21)

(1) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. ḳuyruḳ. (3) Ö. N. yün. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur; buradaki Arapça kelime سنام الجمل olacaktır. (5) Ö. N. arşlan. (6) Ö. N. şırtlan. (7) Ö. N. ḳurd. (8) Ö. N. ṭonuz. (9) Ö. N. Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (10) Ö. N. köpek. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshaha yoktur. (12) Ö. N. yılan. (13) Bu kelime öbür nüshadaki gibi gelincik şeklinde düzeltilmelidir. (14) Ö. N. 'örümcek. (15) Ö. N. pire. (16) Ö. N. ārı. (17) Ö. N. bal ārısı. (18) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (19) Bu kelime öbür nüshadaki gibi düzeltilmiştir. (20) Ö. N. كوكرجين gögerçin. (21) Ö. N. تاوق tavuḳ.

الديك	ḫoroṣ (1)	الحراة	çaylaḳ
الفروج	bịlịc (2)	الغراب	ḳarḳa (6)
الاوز	ḳaz	النوحى	ḳuzġun (7)
البطء	ördẹk	العصفور	ṣẹrçe (8)
البخ	anḳıṭ	الخفاش	yaraṣa (9)
البيض	yụmụrta (3)	النعام	dẹve ḳuşı (10)
الجناح	ḳanaṭ (4)	الكركى	ṭurna
الصقر	doġan	الفرخ	yavrı (11)
الشاهين	ḷaçın (5)		

DENİZ ve DENİZ HAYVANLARI ve ONLARLA İLGİLİ OLAN ŞEYLER BEYANINDAKİ PARÇA

البحر	dẹn̄ịz	المركب	gẹmi
النهر	’ırmaḳ	الغراب	ḳadırġa
السمك	balịḳ	المقداف	gụrẹyịk (18)
الضفدع	kụrbaġa (12)	القلع	yẹlkẹn
الزحلف	ḳablı baġa (13)	الحبل	’ip
العلق	sụlük (14)	الصارى	dịrẹk
الماء	ṣu	الدفة	dụmẹn (19)
البحرالمالح	ṭuzlı dẹn̄ịz (15)	رغوةالموج	gọbụk (20)
البحرالحلو	ṭatlı dẹn̄ịz (16)	المرسه	en̄sẹr (21)
البطارخ	balịḳ yụmụrdası (17)		

(1) Ö. N. ḫoros. (2) Ö. N. pịlịc. (3) Ö. N. yumụrṭa. (4) Ö. N. ḳanaṭ. (5) Ö. N. şahin. (6) Ö. N. ḳarġa. (7) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (8) Ö. N. sẹrçe. (9) Ö. N. yarasa. (10) Ö. N. dẹve ḳuşı. (11) Ö. N. yavrı. (12) Ö. N. ḳurbaġa. (13) Ö. N. ḳablu baġa. (14) Ö. N. sülụk. (15) Ö. N. acı dẹn̄ịz. (16) Ö. N. ṭatlu dẹn̄ịz. (17) Ö. N. balịḳ yumụrṭası. (18) Ö. N. gürẹk. (19) Ö. N. dümẹn. (20) Öbür nüshada Arapça الرغوة kelimesine göpük ve الموج kelimesine ṭalas denilmiştir. (21) Ö. N. dẹmịr.

YERDE ve GÖKTE ve BU İKİSİNDE BULUNANLAR HAKKINDA PARÇA (1)

الله	Taṇrı	اليوم	gün
الرسول	Pẹyġambẹr	الساعة	saʿaṭ
الملايكة	fẹrịşte	النهار	gündụz
السماء	gök	الليل	gice
الشمس	günẹş	نصف الليل	dün yarịsı
القمر	ay	الظلام	ḳaran̄u
النجم	yịldız	النور	aydın
البرق	şịmşẹk	الهواء	yẹl
الصاعقة	yịldịrịm	الريح	ruzgār
المطر	yaġmur	العيد	bayram
الثلج	ḳar	غدا	yarịn
النداء	çị(h) (2)	امس	dün
السحاب	bụluṭ	اليوم	bugün
الرعد	gök gürlẹmẹk	الصلاة	nạmaz
البرد ،	sạvụḳ	صلاةالصبح	ṣabaḥ nạmazı
الحر	’ịsịcaḳ	صلاةالضحى	ḳuşlụḳ nạmazı
السخن	’ịsı	صلاةالظهر	’öyle nạmazı
الصيف	yaz	صلاةالعصر	’ikịndi nạmazı
الشتاء	ḳış	صلاةالمغرب	aḫşam nạmazı
الشهر	ay	صلاةالعشاء	yatsu nạmazı
السنة	yịl		

YERDE, GÖKTE ve ELDEN GELDİĞİ KADAR BU İKİSİNDE BULUNANLAR HAKKINDA PARÇA

الارض	yẹr	الغبار	toz
التراب	ṭobraḳ	المكان	yụrṭ (4)
الطين	balçịḳ (3)	الحجر	daş (5)

(1) Buradan başlıyarak bundan sonra gelen kısma kadar olan kelimeler Mısır nüshasında yoktur. (2) Bu kelimeyi çi okumak doğrudur. (3) Ö. N. çamur. (4) Ö. N. yurd. (5) Ö. N. ṭaş.

الرمل	ḳum	القريه	köy
الوحل	baṭaḳ (1)	البيئر	ḳuyuy (3)
الجبل	daġ (2)		

MADENLERİ BİLDİRME (4)

الذهب	altun	القزدير	ḳalay
الفضه	gụmụş (5)	الزيبق	çụvạ (7)
النحاس	bakır	المسمار	en̄sẹr (8)
الرصاص	ḳụrşụn (6)	السوار	bịlẹzịk (9)
الحديد	dẹmịr		

BİRBİRİNE KARŞIT ve AYRIŞIK KELİMELER BEYANINDA PARÇA

الكبير	bụyük	الناعم	yụmụşạḳ (14)
الصغير	küçụk	الناشف	ḳurı
الطويل	'ụzun (10)	الطرى	yaş
القصير	ḳısạ	البعيد	yıraḳ (15)
العريض	enni (11)	القريب	yạḳın
الوسط	'ortạ	الداخل	'içẹri (16)
العالى	'ụksẹk (12)	الخارج	dışarı (17)
الواطى	alçạḳ	الغالى	bạhalı
الخفيف	yẹyni	الرخيص	'ụçuz (18)
الثقيل	ağır	المليح	gọzẹl (19)
السمين	sẹmịz	القبيح	yạrạmạz (20)
النحيف	arıḳ	الجيعان	aç (21)
الخشن	yoğụn (13)	الشبعان	ṭoḳ (22)

(1) Ö.N. bataḳ. (2) Ö. N. ṭaġ. (3) Ö. N. ḳuyı. (4) Öbür nüshada bu başlık yoktur. (5) Ö. N. gümụş. (6) Ö. N. ḳurşun. (7) Ö. N. jive. (8) Ö. N. en̄sẹri. (9) Ö. N. bilezịk. (10) Ö. N. 'uzụn. (11) Ö. N. enli. (12) Ö. N. yüksẹk. (13) Ö. N. 'iri. (14) Ö. N. 'ufaḳ. (15) Ö. N. 'ıraḳ. (16) Ö. N. 'ic. (17) Ö. N. ṭış. (18) Ö. N. 'ucuz. (19) Ö. N. gözẹl. (20) Ö. N. çịrkịn. (21) Ö. N. ac. (22) Ö. N. toḳ.

غليظ	ḳạlın (1)	جديد	yẹngi (8)
رقيق	'ịnce (2)	ضيق	dar (9)
يابس	bik (3)	واسع	bol
رطب	taze	نجس	mụrdạr
قبل	'ọn̄ụrdi (4)	طاهر	bakdur (10)
بعد	ṣọn̄rạ	زايد	artụḳ
صعب	güç (5)	ناقص	eksịk
هيّن	ḳọlay (6)	خير	eylịk
قليل	az	شر	kẹmlịk (11)
كثير	çoḳ	غريب	yad
طيّب	ṣaġ	قريب	ḫısım
مريض	ḫastạ	اعوج	eğri
نظيف	tẹmiz	مستقيم	doğrı (12)
وسخ	kir (7)	فارغ	boş
عدو	düşmẹn	ملآن	dolı (13)
محب	dost	خسران	zịyan
عتيق	eski	فايده	aṣı

RENKLER HAKKINDA PARÇA (14)

ابيض	aḳ	اصفر	ṣarı
اسمر	ḳarạ (15)	وردى	gülgüni (16)
احمر	ḳızịl	ازرق	gök (17)
اخضر	yẹşịl	كحلى	sụrmayı (18)

(1) Ö. N. kalın. (2) Ö. N. 'ince. (3) Ö. N. pek; doğrusu da budur. (4) Ö. N. evvẹl. (5) Ö. N. güc. (6) Ö. N. ḳolay. (7) Ö. N. kirli. (8) Ö. N. yẹn̄i. (9) Ö. N. ṭar. (10) Ö. N. pak. (11) Bu kelimeyi öbür nüshaya göre düzelttik. (12) Ö. N. ṭoġrı. (13) Ö. N. ṭolı. (14) Öbür nüshada bu başlık «Renkler ve cinsler beyanı hakkında parça» şeklindedir. (15) Ö. N. قرا ḳara. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Ö. N. ماوى mavi. (18) Ö. N. سورمايى sürmayî.

KINAMALIKLAR BEYANI HAKKINDA PARÇA (1)

اعمى	kör	اعرج	aġsaḳ (4)
اطروش	ṣaġır	مكسح	kötürüm (5)
اخرس	(2) dilsiz	احدب	büķri (6)
الك	beltek (3)	اقرع	kel

EV VASIFLARININ BEYANI HAKKINDA PARÇA (7)

		الطاقة	pencere
المدينة	şehir	بيت الماء	āb-ḫāne
القرية	köy	السقف	ṭavan
الحارة	maḥalle	السطح	dam (13)
البيت	ev	القفل	kilit (14)
الباب	ḳapu	المفتاح	anaḫtar (15)
العتبة	eşik	الرواق	çardaḳ (16)
الجدار	temel	السجن	zından
الحايط	duvar (8)	السلسلة	zencir
الحوش	ʿavlı (9)	الطريق	yol
الاصطبل	aḫır (10)	اللوح	taḫta
السلم	merdivan (11)	الخزانه	dolab
القصر	köşk (12)	الخشب	aġac
الشباك	sencere (12)		

EV TAKIMLARI BEYANI HAKKINDA PARÇA

طراحة	döşek (17)	مخده	yaṣtıḳ (19)
لحاف	yorġan (18)	مرتبه	minder

(1) Öbür nüshada bu başlık yoktur. (2) Ö.N. الدغ. (3) Ö. N. peltek. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (5) Ö.N. kötürüm. (6) Ö. N. bükri. (7) Öbür nüshada bu başlık «Şehir vasıflarının ve başkalarının beyanı hakkında parça» şeklindedir. (8) Ö. N. dıvar. (9). Ö. N. ḥavlı. (10) Ö.N. aḫur. (11) Ö. N. nerdüban. (12) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (13) Ö. N. ṭam. (14) Ö. N. kilid. (15) Ö.N. anaḫtar. (16) Ö. N. çardaḳ. (17) Ö. N. döşek. (18) Ö. N. yorġan. (19) Ö. N. yaṣdıḳ.

ملايه	ṣarṣaf (1)	بساط	halı
لباد	kişe (2)	زلية	kilim

SAVAŞ AYGITLARI BEYANI

السيف	ḳılıc	السكين / الخوصه	bıçaḳ (3)
القراب	ḳın		
الدّرقه	ḳalḳan	الخنجر	ḫancer (4)
القوس	yay	الموسى	ʾusṭura (5)
الوتر	kiriş	المسن	bilek (6)
النشاب	ʾoḳ		

AT ve AT TAKIMLARI BEYANI

السرج	eyer	الشريحه	ḳolan
الركاب	ʾüzengi (7)	الشكال	köstek (11)
اللجام	ʾuyan (8)	الشبخه	payvend (11)
السكه	gem	العرقيه	ʿabaye (?) (11)
السرع	dizgin (10)		

EV TAKIMLARINDAN (12)

الوعاء	ḳab	الطاجن	ṭava (15)
الرحا / الطاحون	degirmen	الكانون	ʾocaḳ (16)
		الدخان	dütün (17)
الغربال	ḳarbul (13)	الرماد	kül
المنخل	elek	الزناد	çaḳmaḳ
القدر	çömlek (14)	الحراقة	yaḳmaḳ (18)

(1) Ö. N. çarşaf. (2) Ö. N. kiçe. (3) Ö. N. bıçaḳ. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. ʾusṭura. (6) Ö. N. bilegi. (7) Ö. N. ʾüzengi. (8) Ö. N. gem. (9) Bu kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (10) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (11) Bu üç kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (12) Öbür nüshada bu başlık "ve ev takımlarından bir parça" şeklindedir. (13) Ö. N. ḳalbur. (14) Ö. N. çölmek. (15) Ö. N. tava. (16) Ö. N. ʾocaḳ. (17) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (18) Ö. N. ḳav.

السكرجه	çanak	الكحل	sürme (3)
الفانوس	fener	الدقيق	'un
القزازه	şişe	الخبز	ekmek (4)
الطشت	legen	العسل	bal
الجيمه	çadır	الشمع	mum
الجراث	şapan (1)	المغرقه	kepçe (5)
الزير	küb	الكوز	küb bardağı (5)
القله	bardak	الورق	kağıd
الدست	kazan (2)	القلم	kalem (6)
الجرّه	desti	المكتوب	mektub (6)
الابريق	'ibrik		

YEMİŞLER ve BİTKİLER BEYANINDADIR

الفاكهة	yemiş	اللوز	badam (15)
التفاح	elme	البندق	funduk
الرمّان	nar (7)	القصب	kamış (16)
الكمّثرى	armut (8)	الجنينة	bahşe (17)
الخوخ	sefteli (9)	الشوك	diken (18)
العنب	'üzüm (10)	النوى	çekirdek
البلح	hurma (11)	البذر	tohum
المشمش	zerdeli (12)	الحطب	'odun (19)
الحصرم	mayası (13)	الترنج	ağac kavunı (20)
العنقود	salkım (14)	النارنج	turunc
الكرمه	aşma	السفرجل	ayva
التين	'incir	القرع	kabak
الجوز	koz	اللفت	şalgam

(1) Ö. N. saban. (2) Ö. N. tencere. (3) Ö. N. sürme. (4) Ö. N. etmek. (5) Bu kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (6) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. 'inar. (8) Ö. N. armut. (9) Ö. N. şeftelü. (10) Ö. N. yüzüm. (11) Ö. N. hurma. (12) Ö. N. zerdelü. (13) Ö. N. koruk. (14) Ö. N. salkım. (15) Ö. N. badam. (16) Ö. N. kamış. (17) Ö. N, bağçe. (18) Ö. N. diken. (19) Ö. N. 'odun. (20) Ö. N. ağac kavunı.

الخبيز	ebe gümeci (1)	البطيخ الاخضر	karbuz (6)
الجزر	havuc (2)	البطيخ الاصفر	sarı kavunı (6)
الفجل	turub (3)	الرجله	semiz ot
الثوم	sarımsak (4)	الباذنجان	badırcan (7)
الخس	marul	السلق	bazu (8)
الكرنب	lahana (5)	الورد	gül

TANELER BEYANINDA

القمح	buğday	الدخن (13)	darı-sız (14)
الشعير	arpa	الحمص	nohud
الارز	birinc (9)	الشمر	razyane
الفول	bakla	الصعتر	peyan (15)
العدس	merçemek (10)	الشونيز	cörek 'otı (16)
الذرا (11)	darı (12)	السمسم	susam (16)

SÜTLER BEYANI (17)

الحليب	süd	الزبد	tere yağı (20)
اللبن الرائب	yoğurt (18)	الشيرج	şırlağan yağı(21)
الجبن	peynir	الزيت الحاد	bezir yağı (21)
السمن	sa yağ (19)	الزيت الطيب	zeytun yağı (21)

(1) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (2) Ö. N. havuc. (3) Ö. N. turub. (4) Ö. N. sarımsak. (5) Ö. N. lahana. (6) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. batlıcan. (8) Ö. N. pazı. (9) Ö. N. pirinc. (10) Ö. N. merce-mek. (11) Bu Arapça kelime الذرة olmalıdır. (12) Ö. N. tarı. (13) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (14) Bu kelime yanlış olmalıdır; doğrusu darı olacaktır. (15) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (16) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (17) Öbür nüshada bu başlı "Sütler ve başkaları hakkında Parça„ şeklindedir. (18) Ö. N. yoğurt. (19) Ö. N. yağ. (20) Ö. N. tere yağı. (21) Bu üç kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur.

الشيخ	ḫoca (1)	الخياط	dẹrzi (9)
الشاب	gẹnc (2)	الإبرة	'ịkne (10)
التلميذ	şayịrd (3)	الخيط	'ịblịk (11)
الصائغ	kụyụmcı(4)	المكواة	'üti
المعلم	usṭa (5)	الحرير	'ịbrịşịm (12)
الميزان	tẹrazi	النجار	dụlgẹr (13)
السندان	'örs	القدوم	kẹsẹr
المطرقة	çẹkịç (6)	المبرد	dọrbi (14)
الملقط	mạşa (7)	المنشار	bıçḳu (15)
الفحم	kọmür (8)	المثقاب	burġı (16)

Buraya kadar "Parçalar Kolu„ tamam oldu. Bu kol, isimler beyanında idi.

ÜÇÜNCÜ KOL(17) (=RÜKÜN)

— Ayrışık zamirler, işaret isimleri, edatlar ve izafetler beyanındadır —

ZAMİR'LER BEYANI

انا	bẹn	انتم	sịz
نحن	bịz	هو	'o
انت	sẹn	هم	'ollạr (18)

(1) Ö. N. koca. (2) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (3) Ö. N. şakịrd. (4) Ö. N. kuyumcı. (5) Ö. N. usta. (6) Ö. N. çekiç. (7) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (8) Ö. N. kömụr. (9) Ö. N. tẹrzi. (10) Ö. N. 'ikne. (11) Ö. N. 'ịplịk. (12) Ö. N. 'ipẹk. (13) Ö. N. dülgẹr. (14) Ö. N. dọrpi. (15) Ö. N. tẹstẹre. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Bu kol Mısır nüshasında "dördüncü„ olarak verilmiş ise de doğrusu öbür nüshadaki gibi "üçüncü„ olacaktır. (18) Ö. N. anlạr.

ذهبت لزيد	Zẹyd'e gẹtdụm
ذهبت لزيود	Zẹyd'lẹre gẹtdụm

«ل» a BİTİŞİK ZAMİRLER BEYANI (1)

لي	baña	لكم	sịze
لنا	bịze	له	aña
لك	saña	لهم	ollạrạ (2)

Bu örneklerden anlaşıldığına göre, Arapçadaki ل yerine, Türkçede kelimenin sonuna sâkin bir "ه e„ gelmiştir.

Türkçede zamirler altıdır; başka yoktur. İkisi birinci şahıs, ikisi ikinci şahıs, ikisi de üçüncü şahıs içindir. Söz ancak üç mertebeden birisinde bulunur. Birinci şahıs ya tekildir ya çoğuldur. İkinci ve üçüncü şahıslar da böyledir. Türkçede kelimelerde erkeklik dişilik, ikillik çoğulluk ayırdımı yoktur. Nitekim bunu söylemiştik.

İŞARET İSİMLERİ

هذا	bu	ذلكم	'ollạr (4)
هؤلاء	bulạr (3)	هنا	bundạ
ذلك	'ol	هناك	'ondạ (5)

Türkçede cinste olumsuzluk, "نه ne„ iledir:

لا رجل ولا امرأة ne erdịr ne ʿavrạtdụr gibi.

Kemal Paşazade tercümesinde dahi geçtiği üzere Arapçadaki harf-i cer olan ل, Türkçede sâkin "ه e„ olur ve kelimenin sonuna getirilir (6).

لا	yoḳ	غير	ayrụḳ
نعم	evẹd (7)	الا الاستثنائية	mẹgẹr
ليس / ما	degịl	الا المركبة من ان ولا	yoḳsạ (8)

(1) Bu başlık, Arapça kurala göre yapılmış olup biz de olduğu gibi aldık. (2) Ö. N. anlạra. (3) Ö. N. bunlạr. (4) Ö. N. anlạr. (5) Ö. N. andạ. (6) Bu parça, daha yukarıya, bitişik zamirler parçasında, getirilmek gerek iken nasılsa müellif buraya koymuştur. (7) Ö. N. evẹt. (8) Öbür nüshada bu kelime ve Arapça karşılığı yoktur.

ان ولو	egẹr	ام / أو	ya (2)
مثله	ancılạyın (1)	هل / همزةالاستفهام	-mi, -mı
كاف التشبيه	gịbi (1)		

HARF-İ CERLER BEYANI

عن / من	-dẹn, -dạn	وساير (11)	vẹ ḳạmu (12)
حتى	tā	حصه	bay (13)
الى	dẹk	نصف	yarım
في	-de, -dạ	كامل	bütün
على	'üzẹrịne (3)	سواء	bẹrabẹr
مع	bile (4)	طايفه	bölük
با (باءمصاحبه)	le (4)	قطعه	pạre
اجل	'içün	عند	ḳạt (14)
كيف	nẹçe bịcim (5)	لان	zịrạ (15)
كم الاستفهام	nẹçe bịcim (6)	واوالعطف	dạẖi (16)
متى	ḳạçạn	ايضاً	vẹ gẹrụ (17)
اين	ḳạnı	هكذا	şöyle
منفرد	yạlñuz (7)	معاً	böyle (18)
وحده	bạçḳạ (8)	فقط	ancạḳ
جهه	yạña	لابد	elbẹtte
كل	hẹb (9)	شى	nẹsne
جميع	dụkẹli (10)	من الاستفهاميه	kim (19)
		ماءً الاستفهاميه	ne (20)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada birbiriyle yerlerini değiştirmişlerdir. (2) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. 'üzẹrine. (4) Öbür nüshada yalnız بيله vardır. (5) Ö. N. nice. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. yalñụz. (8) Ö. N. başḳạ. (9) Ö. N. hẹp. (10) Ö. N. dükẹli. (11) Ö. N. ساير. (12) Ö. N. ḳạmu. (13) Ö. N. pay. (14) Ö. N. ḳạtındạ. (15) Ö. N. zira. (16) Ö. N. dạẖi ve girü. (17) Ö. N. dạẖi. (18). Ö. N. bile. (19) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (20) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur.

ماهذا	nẹdịr bu (1)	ابدا	hiç
اعجل	tịz ol	حيثما	hẹr nẹre (4)
الطرف	'uç (2)	اداةالندا	iy / hẹy (5)
الحاشيه	kẹnar	شخص	kịmẹsne
ياءالتصغير	çıḳ	وجود	varlıḳ
ادات / افعل التفضيل	rẹk (3) / rạḳ (3)	كان	'idi

ZAMİRİN من ve عن İLE BİRLEŞMESİ (6)

منى / عنى	bẹndẹn	منه / عنه	'ondạn (7)
منا / عنا	bịzdẹn	منهم / عنهم	'olạrdạn (8)
منك / عنك	sẹndẹn	من هذا / عن هذا	bundạn
منكم / عنكم	sịzdẹn	من هؤلاء / عن هؤلاء	bulạrdạn (9)

«في» ile yapılan birleşmelerde dahi böyle yapılır ve kelimenin sonuna "ده -de, -da„ getirilir:

في	bẹnde	فيه	'ondạ (10)
فينا	bịzde	فيهم	'olạrdạ(11)
فيك	sẹnde	في هذا	bundạ
فيكم	sịzde	في هؤلاء	bullạrdạ (12)

مع ile birleştirildiğinde dahi böyle dersin ve kelimenin sonuna "بيله bile„ veya "له -le, -lạ„ getirirsin:

(1) Ö. N. bu nẹdịr. (2) Ö. N. 'uc. (3) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (4) Ö. N. 'öyle 'ise. (5) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (6) Bu başlık öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. andạn. (8) Ö. N. anlạrdạn. (9) Ö. N. bunlạrdạn. (10) Ö. N. andạ. (11) Ö. N. anlạrdạ. (12) Ö. N. bunlạrdạ.

معى	bẹnịmle (1)	معه	'onun̄la (5)
معنا	bịzịmle (2)	معهم	'olarla (6)
معك	sẹnün̄le (3)	مع هذا	bunun̄la (7)
معكم	sịzịn̄le (4)	مع هؤلاء	bularla (8)

«ب» ile birleştirdiği zaman da böyledir :

بى bẹnịmle   بنا bịzịmle ..... veb.

«اجل» kelimesi ile birleştirdiğinde Türkçe kelimenin sonuna «اچون 'içün» getirirsin :

لاجلى	bẹnịm 'içün	لاجله	anın̄ 'içün
لاجلنا	bịzịm 'içün	لاجلهم	'olar 'içün (9)
لاجلك	sẹnịn̄ 'içün	لاجل هذا	bunun̄ 'içün (10)
لاجلكم	sịzịn̄ 'içün	لاجل هؤلاء	bular 'içün (11)

İsm-i zahirde dahi böyle yaparsın :

هذا الكتاب لاجل سيدى احمد Bu kịtab sẹyyịdị Ahmed 'içün = (Bu kitap benim efendim Ahmed içindir)

İZAFET TERKİBİ (İsim takımı)

رأسى	başım	رأسه	başı
رأسنا	başımız	رأسهم	başları
رأسك	başun̄	رأس هذا	bunun̄ başı
رأسكم	başın̄ız	رأس هؤلاء	bullarun başı

İsm-i zahirde sonuna kadar böyle yaparsın :

رأس زيد Zẹyd başı (12)   رأس الزيود Zẹyd'lẹrün̄ başı (13)

Bilesin ki Türkçede izafet halinde müzaf ileyh önce, muzaf sonra gelir; muzafın sonu her zaman esredir.

(1) Ö. N. bẹnịmle bile. (2) Ö. N. bịzịmle bile. (3) Ö. N. sẹnịn̄le bile. (4) Ö. N. sịzịn̄le bile. (5) Ö. N. anın̄la bile. (6) Ö. N. anlarla bile. (7) Ö. N. bunun̄la bile. (8) Ö. N. bunlarla bile. (9) Ö. N. anlar 'içün. (10) Ö. N. bunun̄ 'içün. (11) Ö. N. bunlar 'içün. (12) Ö. N. Zẹyd'in̄ başı. (13) Zẹyd'lerün başı.

SAYILAR

— Birler —

واحد	bir (1)	ستة	altı
اثنين	'iki	سبعة	yẹdi
ثلاثة	'üç (2)	ثمانية	sẹkịz
اربعة	dọrt (3)	تسعة	dọḳuz (4)
خمسة	bẹş	عشرة	on

— Onlar —

عشرين	yigirmi	سبعين	yẹtmiş
ثلاثين	'ọtuz (5)	ثمانين	sẹksẹn
اربعين	kịrḳ	تسعين	dọksan (6)
خمسين	elli	مائة	yüz (7)
ستين	altmış		

Bilesin ki Türkçede onlar ile birler bileştirildiği zaman Arapçanın aksinedir. Araplar onlar'ı birler'den önce söylemezler. Türklerin "onbir„ dedikleri yerde Araplar احدى عشر, yine Türklerin "oniki„ dedikleri yerde Araplar اثنى عشر ve Arapların احد عشرين dedikleri yerde Türkler "yigirmi bir„ derler. Doksan dokuz'a kadar böyle gider.

— Yüzler —

مائتان	'iki yüz (8)	سبعمائة	yẹdi yüz
ثلثمائة	'üç yüz (9)	ثمانمائة	sẹkịz yüz
اربعمائة	dọrt yüz (10)	تسعمائة	dọkuz yüz (11)
خمسمائة	bẹş yüz (11)	الف	bin̄
ستمائة	altı yüz		

Bilesin ki Türkçede üç yüz'den bin'e kadar Arapçada olduğu gibi söylenir. Bu, örneklerden de anlaşılır.

(1) Ö. N. bịr. (2) Ö. N. 'üc. (3) Ö. N. dört. (4) Ö. N. ṭọḳuz. (5) Ö. N. 'otuz. (6) Ö. N. ṭọksan. (7) Öbür nüshada bu kelime ve Arabca karşılığı yoktur. (8) Ö.N. 'iki yüz. (9) Ö.N. 'üçyüz. (10) Ö. N. dörtyüz. (11) Ö. N. beşyüz (12) Ö. N. ṭọḳuzyüz.

— Binler —

الفان	'iki bin̄	سبعةالاف	yẹdi bin̄
ثلاثةالاف	'üç bin̄ (1)	ثمانيةالاف	sẹkịz bin̄
اربعةالاف	dọ̈rt bin̄ (2)	تسعةالاف	dọḳuz bin̄ (3)
خمسةالاف	bẹş bin̄	عشرةالاف	'on bin̄
ستةالاف	altı bin̄		

Binlerin birler ile birleşmesi üç bin'den on bin'edek de Arapçada olduğu gibidir.

— Onbinler beyanı —

عشرون الفا	yịgịrmi bin̄	سبعون الفاً	yẹtmịş bin̄
ثلاثون الفا	'ọtuz bin̄ (4)	ثمانون الفاً	sẹksẹn bin̄
اربعون الفا	ḳırḳ bin̄	تسعون الفاً	dọḳsan bin̄ (5)
خمسون الفا	elli bin̄	مايةالف	yüz bin̄
ستون الفا	altmış bin̄		

Onbinler beyanı bitti. Bu da Arapça kuralı üzerinedir.

— Binler hesabı (6) —

مايتاالف	'iki yüz bin̄	ستمايةالف	altı yüz bin̄
ثلاثمايةالف	'üç yüz bin̄ (7)	سبعمايةالف	yẹdi yüz bin̄
اربعمايةالف	dọ̈rt yüz bin̄ (8)	ثمانمايةالف	sẹkịz yüz bin̄
خمسمايةالف	bẹş yüz bin̄ (9)	تسعمايةالف	dọḳuz yüz bin̄ (10)

Bunlar da Arapça kural üzeredir.

السنة	yıl	الليلة	gice
الشهر	ay	الاسبوع	hạftạ
اليوم	gün		

Üçüncü kol (=rükün) bitti. Bu, zamirler ve edatlar kolu idi.

---

(1) Ö. N. 'üc bin̄. (2) Ö. N. dört bin̄. (3) Ö. N. ṭọkuz bin̄. (4) Ö. N. 'otuz bin̄. (5) Ö. N. ṭọḳsan bin̄. (6) Bu ibare ve bu başlık öbür nüshada yoktur. (7) 'üçyüz bin̄. (8) Ö. N. dörtyüz bin̄. (9) Ö. N. bẹşyüz bin̄. (10) Ö. N. ṭọḳuzyüz bin.

DÖRDÜNCÜ KOL (=RÜKÜN)

Türkçe ile Arapça arasında kullanışta ortak kelimeler beyanındadır. Bu kol, alfabe sırasiyle yapılmıştır (1).

— الف elif harfi —

الله	'Al-lāh	افيون	Afyon
آية	Ayet	انسون	Anạson (5)
ان شاءالله	İn şā' āl-lah (2)	اسبانخ	İsbanịḫ (4)
ادراك	İdrāk	اسفيداج	İsfidāc
انشا	İnşā'	احرام	İḥrām
اطلاس	Aṭlas (3)	آدم	Ādem (4)
ابريق	İbrīḳ	ادب	Edeb (4)
اطريفل (4)	(?)	ابنوس	Abạnos

اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدرسول الله { Aşhadu an lā-ilaha illā 'l-lāh va-'şhadu anna Muḥammadan rasulu 'l-lah

انسان	İnsān (4)	اولاق	'Ulaḳ (4)
اوتق	'Otạḳ (6)	ابليس	Iblis (4)

— ب b harfi —

بنفسج	benefsec	بشكير	bişkir
باذنجان (7)	bazincan	بلبل	bulbul
بامية	bamyet	برش	baraş
بن	bin	بقلاوة (8)	baḳlavet
بسباسه	besbāset	بخور	boḫur (9)

---

(1) Bu kolda söylenilen kelimelerin bir takımları Türkçe olduğu gibi bir takımları da Farsçadan ve Yunancadan geçmiştir. Hepsi Arapça değildir. (2) Bu kelime öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. اطلس. (4) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. انيسون. (6) Ö. N. اوتاق. (7) Ö. N. بادنجان. (8) Ö. N. بقلوا (9) Bu kelime öbür nüshada yoktur.

بيت الشعر	beytu 'ş-şa'r (1)	بقراج	baḳrac
(2) باشاه	paşah	بوظه	boẓat (1)
(3) بلور	bellur		

— ت t harfi —

تسبيح	tesbiḥ	توت	tut
ترجمان	terceman	توتيا	tutya
تركش	terkeş (1)	(4) تخت السلطنه	taḫtu 's-salṭanat
تابوت	tabūt	تمساح	timsaḥ
توبه	tavbat	تاج	tāc
تنجره	tencere (1)	ترياق	tiryaḳ (5)
تنور	tannur		

— ث s̲ harfi —
(Yoktur)

— ج c harfi —

جامع	cāmi'	جيب	ceyb
جنازه	cenāze	جوخه	cuḫa (1)
جوهر	cevher	جميز	cummayz
(6) جوز الهند	cevzu 'l-Hind	جاهل	cāhil
جوارش	cevāriş	جنب	cunub (5)

— ح ḥ harfi —

حرم الكعبه	ḥaremu 'l-ka'bat	حصار	ḥıṣār
حرف	ḥarf	حمام	ḥammam
حصير	ḥaṣır	حلقه	ḥalḳat
حوض	ḥavż	حقه	ḥoḳḳatī (1)
حلوا	ḥalva'		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. باشا (3) Ö. N. باللور (4) Öbür nüshada yalnızca تخت denilmiştir. (5) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (6) Öbür nüshada yalnız جوز denilmiştir.

— خ ḫ harfi —

خطيب	ḫaṭib	خان	ḫan (1)
خنجر	ḫancer	خردل	ḫardal
خيار	ḫiyār	خندق	ḫandaḳ
خراج	ḫarac (1)	خطبه	ḫuṭbat (2)

— د d harfi —

دين	deyn	دكان	dükkān
دين	dīn	درهم	dirham
درس	ders	درابزان	darabzan (1)
ديوان	dīvān	دف	def (1)
دره	dere (1)	دكديك	dikdīk
دوه	deve (1)	دنيا	dünya
دفتر	defter		

— ذ z̲ harfi —
(Yoktur)

— ر r harfi —

رشوه	ruşvat	رف	raf (3)
رمال	rammal	رزق	rizk
رخ	raḫ (1)		

— ز z harfi —

زنجبيل	zencebil	زرنيخ	zarnīḫ
زقاق	zuḳaḳ (1)	زفت	zift
زرنبه	zaranba	زرافه	zarafe (1)
زعفران	zağfāran	زرداوه	zardava
زرده	zarde	زمرد	zumurrud
زيتون	zaytūn	زبرجد	zabarcad (4)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (3) Ö. N. راف (4) Bu kelime ve Arabca karşılığı öbür nüshada yoktur.

— س s harfi —

سوره	suret	ساعة	sa'at
سطر	saṭr	سقّه	(?)
سفر	sefer	سمّور	sebīl
سكر	sükker (1)	سبيل	semmūr
سماط	sımaṭ	سطل	saṭl (1)
ساج	sac (1)	سلطان	sulṭan
ساقية	sākiyet	سوبيه	subye (1)

— ش ş harfi —

شرح	şerḥ	شهوة (2)	şehvet
شمله	şemle	شهيد	şehīd (1)
شاه	şah (1)	شمشير	şemşīr (1)
شطرنج	şaṭranc (1)	شال	sal (3)
شراب	sarab	شمر	şemr (3)
شعر	şa'ir (1)		

— ص ṣ harfi —

صابون	ṣabun		
صندوق	ṣanduḳ	صراف	ṣarraf
صدق	ṣidḳ (1)	صدقه	ṣadaḳat (3)
صحن	ṣaḥn	صلح	ṣulḥ (3)
		صلوات	ṣalavat (3)

— ض ż harfi —
(Yoktur)

— ط ṭ harfi —

طبق	ṭabak	طاووس	ṭavūs

(1) Bu kelimeler ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. شهوت (3) Bu kelimeler ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur.

— ظ ẓ harfi —

ظلم	ẓulm	ظريف	ẓarīf
ظاهر	ẓāhir		

— ع ' harfi —

عود	'ud		
عنبر	'anber	عرب	'Arab
عطار	'aṭṭar	عجم	'Acem
عقيق	'aḳīḳ	عناب	'innab

— غ ġ harfi —

غريب	ġarīb	غفر	(?)
غوغا	ġavġa	غفير	ġafīr

— ف f harfi —

فكر	fikir	فوطه	futat
فراسة	feraset	فيروز	firūz (1)
فنجان	fincan	فدان	feddan
فراجه	feracet	فتيله	fetilet
فلفل	filfil (1)	فايده	fa'yīdet
فرزان	ferzan (1)	فرن (2)	furun

— ق ḳ harfi —

قران	ḳur'ān	قلعه	ḳal'at (1)
قنديل	ḳandīl	قافله	ḳāfilet
قلم	ḳalem	قلقاس	ḳalḳas
قبه	ḳubbat	قصاب	ḳaṣṣab (1)
قهوه	ḳahvet	قدح	ḳadeḥ
قفص (3)	ḳafaṣ	قرنفل	karanfül
قربه	ḳırbat	قافيه	ḳafiyet (4)
قطران	ḳaṭıran (1)		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. فرون (3) Ö. N. قفس (4) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur.

— ك k harfi —

كعبه	ka'bat	كانون	kānun (1)
كتان	keṭtan	كمون	kemmun
كتاب	kitab	كبريت	kibrit
كفن	kefen	كرسى	kürsi (1)
كبشه	kebşet (1)	كيسه	kīset (2)
كنانه	kinanet (1)	كافور	kāfūr (2)
كروان	kervan (1)		

— ل l harfi —

لعل	la'l	لغة	luğat
ليمون	leymūn		

— م m harfi —

مصحف	muṣḥaf	مرتبه	mertebet
مكتوب	mektūb (1)	مقام الانسان	makamu 'l-insan (1)
مدرسه	medreset		
مؤذن	mü'ezzin	مقص	makaṣṣ
محراب	miḥrāb	مذهب	mezhab (1)
منبر	minber	مناره	menaret (1)
محله	maḥallet (1)	مكتب	mekteb
مخزن	maḫzen (1)	مقبره	makberet (1)
مأمونيه	me'mūniyyet	مزار	mezār (1)
مهلبيه	mehellebiyyet	ميل	mīl (1)
موز	mūz	مسواك	misvāk
ملوخيه	melūḫiyyet	مرجان	mercan
مطبخ	maṭbaḫ (1)	مفلس	müflis (1)
معجون	ma'cūn (1)	مشهور	meşhur (1)
مشربه	maşrabat (1)	مرسين	mersīn
مسك	misk	منقله	minkalet (1)
مصراع	miṣra' (1)	معدن	ma'den (1)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelimeler Mısır nüshasında yoktur.

— ن n harfi —

نفس	nefes	نبات	nebat
نقش	nakş	نبق	nabak
نقطه	noktat	نرد	nerd (1)
نشاب	nişāb (1)	نشان	nişan (2)

— ه h harfi —

هدهد	hüdhüd	هندسه	hendeset (1)
هون	hevn	هريسه	heriset

— و v harfi —

وكالة	vekālet	وسوسة	vesveset

— لام الف la harfi —

لا اله الا الله	lā-ilaha illa 'l-lah	لدن	ladün

— ي y harfi —

ياقوت	yakut	ياسمين	yasemīn

Arapça ay adları dahi Türkçe ile Arapça arasında ortaktır. جمعه Cum'at kelimesi de böyledir.

Hafta günleri için Türk diyarında özel adlar vardır (3).

احد	yek-şenbe (4)	خميس	benc-şenbe (8)
اثنين	dü-şenbe (5)	جمعه	cum'at
ثلاثا	se-şenbe (6)	سبت	cum'a-'irtesi (9)
اربعا	c̣har-şenbe (7)		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (3) Bu cümle Mısır nüshasında yoktur. (4) Ö. N. bazar. (5) Ö. N. bazar-'irtesi. (6) Ö. N. salı. (7) Ö. N. çar-şenbe. (8) Ö. N. per-şenbe. (9) Ö. N. cum'a-'irtesi.

Yedi gezegen yıldız adlari dahi iki dil arasında ortaktır:

قمر	Ḳamer	مريخ	Mirrīḫ
عطارد	ʿUṭārid	مشترى	Müşterī
زهره	Zuhrat	زحل	Zuḥal
شمس	Şems		

Oniki burç adları dahi şunlardır:

حمل	ḳuzı	ميزان	dẹrazi (3)
ثور	ʾọküz (1)	عقرب	ʿaḳreb
جوزا	ḳoz	قوس	yay
سرطان	yẹngẹc	جدى	ʾọġlạḳ (4)
سنبله	bụġday ayası (2)	دلو	ḳoġạ
اسد	arslan	حوت	balịḳ

Burada Dördüncü Kol bitti; dört kol da tamam oldu. Bundan sonra son kısım olarak isim, fiil, mastar ve edat gibi şeylerden birleştirilmiş olan cümleler gösterilecektir.

(1) Ö. N. ʾọküz. (2) Ö. N. bụġday başı. (3) Ö. N. tẹrazi. (4) Ö. N. ʾoġlaḳ.

KİTABIN SONU

— Söz dizimi beyanındadır —

ابتدأت باسم الله تعالى و ايضاً الصلاة والسلام على سيدنا محمد المصطفى وعلى آله و آصحابه اتيت به شفيعاً .

Başlạdụm Al-lah taʿāla adila ve dạḫi ṣalawt efendimịz Muḥammed Muṣṭafā ʾụzẹrịne vẹ āli āṣḥabı ʾụzerine. ʾOnı dịlẹkci gẹtürdụm (1).

من بعد هذا لاجل كلام لترکی کتبت کلمات حتى تتكلم باللسان الترکی

Ṣọn̄rạ Tụrkī sọylẹmẹk ʾiçün kẹlāmlạr yạzdụm tā sọylesịn Tụrkī dịlile (2).

اعلم يا ولدى قرأة العلم فرض . لافائده فى الجهل.

Bịl ẹy ʾọġlụm ʿilim ʾoḳụmạḳ (farżdụr). Cehilde fāʾyīde yoḳdụr (3).

لانهم قالوا الجاهل مثل الاعمى

Zīrā dịdilẹr cāhil kör gịbi (4).

افتح عينك حتى لاتكن (5) من العميان

Aç gözụ̄n tā körlẹrdẹn ʾolmạzsın (6).

قبل تعلم العلم (7) لان اللغة قفل العلوم

ʾÖnụrdi lūġat ʿọgrẹn, zīrā lūġat ʿilimlẹri (n̄) kịlịdidụr (8).

(1) Ö. N. .... Al-lah taʿālaʾnın̄ adila dạḫi ṣalawt ve selām seyyidimịz Muḥammed Muṣṭafā ʾüzẹrine vẹ āl vẹ āṣḥabı ʾüzerine ānı şefiʿ gẹtụrdụm. (2) Ö. N. Āndan ṣọn̄rạ Tụrkī söz ʾiçün sözlẹr yazdụm tā Tụrkī dil ʾile söylẹyesịn. (3) Ö.N. Bịlgịl ey ʾoġụl ʿilim ʾoḳumạḳ farżdụr. Cehilde fāʾidet yoḳdụr. (4) Ö. N. Zīrā dimịşlẹrdụr cāhil kör gịbidür. (5) Ö. N. لاتكون (6) Ö. N. Gözụ̄n ac tā körlẹrdẹn olmạyasın. (7) Ö. N. ...قبل تعلم اللغة .-Türkçesi de bunu tanıklar. Mısır nüshasındaki şekilden hiç bir anlam elde edilemez; ibare bozuktur. (8) Ö. N. Evvel lūġat ʾögrẹn, zīrā lūġat ʿulūmụn̄ kịlididụr.

و ايضا اجلس مع العلماء و اهرب من الجهلاء

Vẹ dahi 'alimlẹrle 'otur vẹ cāhillẹrdẹn kaç (1)

وان كنت نظيفا يعلمك وسخ (2)

Egẹr sẹn tẹmiz 'olursan sẹni gir gibi eylẹr (3)

لان الشمس عالية ومضيئه وقطعة من السحاب تسترها (4)

Zirā gụnẹş 'ụksẹk ve aydınlığı ve bir pare bulutdan 'onı 'örter (5).

قم نذهب للمدرسة نقرأ الدرس (6)

Kalk medresẹye gidẹlụm ders 'okuyalum (7)

ومن بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الفواكه (8)

Vẹ bundan sonra gẹlelụm yazalum ve yẹmek yẹyelüm yẹmişlẹr (9)

جاء زمانها من كمثرى و عنب و من غير هذه الاشيا ايضا نأكل و نشرب السكر

Zamanı gẹldi armuddan vẹ 'ụzụmdẹn vẹ ayrụk nẹsnelẹrdẹn vẹ dahi yẹyelüm ve şeker 'içẹlüm (10)

Sẹn kanda gitdịn (11) — انت اين ذهبت

Bẹn sẹni 'istẹdịm dün — انا طلبتك امس

(1) Ö. N. Dahi 'otur 'ulemā ile vẹ cāhillẹrdẹn kac. (2) Bu ibare bozuktur, ibarenin bu şekli ile hiç bir anlam elde edilememektedir. Öbür nüshada ise ibare şöyledir: «...وان كنت نظيفا يعلمون كر» Bu şekilden de bir şey anlaşılmamaktadır. Düşünüle! (3) Ö. N. Egẹr tẹmiz isẹn sẹni girli idẹrlẹr. (4) Bu ibarenin Türkçesi her iki nüshada da eksiktir; مضيئه kelimesi Mısır nüshasında yanlış çevirilmiş vẹ öbür nüshada ise hiç alınmamıştır. (5) Ö. N. Zirā güneş yüksekdür vẹ pare bulut ānı 'örter. (6) Ö. N. قم نذهب للمدرسة نقرأ الدرس (7) Ö. N. Kalk sẹninle medresẹye gidẹlụm ders 'okuyalum. (8) Ö. N. من بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الفواكه (9) Ö. N. sonra gẹlelụm yazalum ve yemişlẹr yẹyelụm. (10) Ö. N. Zamanı gẹldi armutdan yüzụmdẹn vẹ bu nẹsnelẹrdẹn gayridẹn dahi yẹyelụm ve şeker şerbẹtini 'içelụm. (11) Ö. N. ... gẹtdụn.

Bẹn sana gẹldụm (1) — انا ماجئت لك

Balçık çamur çok 'idi (2) — الطين والوحل كان كثيرا

جاء الشتا و راح الصيف (3)

Kış gẹldi yaz gẹtdi (4)

هذه الليلة ننام

Bu gẹçe yatalum (5)

فى غد نذهب للجنينه

Yarın bahşẹye gẹdẹlüm (6)

صلاة المغرب انت اذهب للبيت (7)

Ahşam namazı sen gẹt eve (8)

الصباح ايش تقرأ يا ولدى انت قل لى

Sabaha ne 'okursın ey 'oğlum sẹn bana (9)

اقرأ الكافية و كتب اللغة والادب

Kâfiyet 'okurụm vẹ luğat vẹ edeb kitabları (10)

لان طلبة العلم جميع هذه الكتب يقرؤنها

Zirā 'ilim talibleri dụkẹli bu kitabları oku(r)lar (11)

انت (12) يا نور عينى هذه الشذور الذهبيه رسالتك امسكها و احفظها مليح لاجل فهم التركى و لاجل تكلم اللسان التركى.

Sẹn (13) ey gözụm aydınlığı (14) bu Şuzūru 'z-zahabiyyat (15) risāletụndụr (16) 'onı güzẹl tut (17) vẹ ezbẹrle Tụrkī anlamak 'içün vẹ Tụrkī dịlịn sọylẹmẹk 'içün (18)

(1) Ö. N. ... gẹlmẹdụm; doğrusu budur. (2) Ö. N. Çamur vẹ batak çok 'idi. (3) Ö. N. جاء الشتاء وذهب الصيف (4) Ö. N. Kış gẹldi yaz gitdi. (5) Ö. N. Bu gice yatalụm. (6) Ö. N. Yarın bağçẹye gidelụm. (5) Ö. N. وصلاة المغرب..... (8) Ö. N. Vẹ ahşam namazında sẹn eve git. (9) Ö. N. şabah ne 'okursın ey 'oğul sẹn bana dẹ ki. (10) Ö. N. 'Okurụm Kāfiyet vẹ lûgat vẹ edeb kitablarını. (11) Ö. N. Zirā talebe-i 'ilim dükẹli bu kitabları 'okurlar. (12) Bu kelime öbür nüshada yoktur. (13) Bu kelime de öbür nüshada yoktur. (14) Buradaki ايدنلغى yerine öbür nüshada نورى denilmiştir. (15) Ö. N. بوشذورالذهبيه yerine بوشذور ذهبيه denilmiştir. (16) Ö. N. رسالكدر yerine رسالكدر vardır. (17) Ö. N. «'Onı güzẹl tut» yerine «bir hoş tut». (18) Ö. N. «Tụrkī dịlịn sọylẹmẹk 'içün» yerine «vẹ Türki dịl 'ile söylẹmẹk 'içün».

امسك هذا الكتاب الذهب

Ṭut bu kitabı altun (1)

هو هذا يكون باقى لايكون فانى مثل الذهب (2)

Budụr bāḳi 'olur, fāni 'olmạz altun gịbi (3)

ايش هذا الكتاب (4)

Nẹdịr bu kitab

من من اخذته (4)

Kịmdẹn aldịn (5)

من الذى جاء امس اخذته (4)

Dün gẹlẹn kịmẹsnedẹn aldụm

بكم اخذته (4)

Nẹçẹye aldụn̄

بعشرة دنانير اخذته (4)

On altun bịle aldụm

رخيص اخذته ما اخذته غالى (4)

Uçuz aldụn̄ bạhalı almạdụn̄

هذا الوقت ايش اكلت هل حلوا اكلت ام حامضاً

Şịmdi ne yẹdụ̈n̄ ṭạtlı mı yẹdụ̈n̄ ya ekşi mi yẹdün̄ (6)

اكلت حلوا (4)

Ṭạtlı yẹdụ̈m

ادخل البيت هات

Eve gir gẹtür (7)

من داخله قلة ما اشرب

'İçẹrdẹn bịr bạrbạḳ (8) ṣu 'içẹrụ̈m (9)

---

(1) Ö. N. Ṭut bu altun kitabı. (2) Ö. N: هو يكون باقيا لايكون فانيا متل الذهب (3) Ö. N. 'Ol bāḳī 'olur, altun gịbi fāni 'olmạz. (4) Bu ibareler ve Türkçe karşılıkları öbür nüshada yoktur. (5) Bu الدن kelimesi الدك aldun̄ olacaktır. (6) Ö. N. Şimdi bu vakitde ne yidụ̈n̄ ṭạtlu mı yidụ̈n̄ ekşimi. (7) Ö. N. Gir eve gẹtür. (8) Bu kelime "bạrdạḳ„ olacak. (9) Ö. N. 'İçịndẹn bịr bạrdạḳ ṣu 'içeyụ̈m.

والبس قفطانك و لف عمامتك

Gẹy ḳạfṭanụn̄ ṣạr ṣarıġụn̄ (1)

وخذالاجازة من ابيك نذهب لقاضى العسكر نبوس يده و نكون ملازمينه.

Vẹ icāzet al babạn̄dạn ḳāzi ʿaskere gẹdẹlụ̈m elịni 'öbẹlüm mülazım 'olalum (2)

تعال قبل نذهب للسوق نأخذ صوفاً نعطيه للخياط يخيطه قفطانا

Gẹl 'önụ̈rdi pazarạ gidelüm bịr ṣof alạlum derziye virelüm ḳafṭan dịksün (3)

وجميع خرجه (4) نعطيه حتى يخيطه فيسع (5)

Vẹ dụ̈kẹli ḫarcını virelüm tā tẹze dịksün (6)

انا اطلب الذهاب لاستنبول (7) لاجل القرائة ولاجل التحصيل. اخوتى (8) هناك وايضاً والدك (9) هناك.

Ben gịtmẹk 'ịstẹrịm 'İstạnbul, 'oḳụmạḳ 'içün vẹ taḥṣīl 'içün. Ḳạrdạşlạrụm 'ondạdụr vẹ dạḫi babam 'onda (10)

لكن (11) انا متى اطلب الذهاب اخذ معى كتبا نفيسة و كتاناً (12) وارزاً و عدساً لاجل الهدية

Amma bẹn ḳạçạn gịtmẹk 'ịstẹrịm alụrụm bẹnịm 'ile 'iyi kitablạrı vẹ kẹtan vẹ bịrịnc vẹ mẹrçẹmẹk armạġan 'içün (13)

---

(1) Ö. N. Ḳafṭanịn̄ı gẹy ve dülbẹndịn̄i ṣar. (2) Ö. N. Vẹ baban̄dạn icāzet al Ḳāzi ʿaskere gidelụ̈m elịni 'öpelụ̈m vẹ mülazımlạrı 'olạlum. (3) Ö. N. Gẹl evvel bazarạ gidüb bịr ṣof alạlụm tẹrzịye virelụ̈m ḳạfṭan dịksün. (4) Buradaki kelime öbür nüshaya uyularak خرجه şeklinde düzeltilmiştir. (5) فيسع kelimesine, müellif Türkçe anlam vermemiştir; öbür nüshada bunun yerinde قوام kelimesi vardır. (6) Ö. N. Vẹ dükẹli ḫarcını virelụ̈m tā tẹz dịksün. (7) Ö. N. لاسطنبول... (8) Ö. N. ولاجل ماتلق اخوتى... (9) Ö. N. والدى... (10) Ö. N. Bẹn 'İsṭạnbulạ gịtmẹk 'ịstẹrịm 'oḳumạḳ 'içün ve andạ ḳạrdaşlạrımạ buluşmạḳ 'içün vẹ dạḫi babam andạdụr. (11) Ö. N. ولكن, (12) Bu Arapça kelime Mısır nüshasında كتانا şeklinde ise de biz her iki nüshadaki Türkçe karşılığına ve öbür nüshadaki Arapçasına göre كتانا şeklinde düzelttik. (13) Ö. N. Vẹ lākin bẹn ḳạçạn gịtmẹk 'ịstẹrịm bile alurụm nefis kitablạr vẹ pịrịnc vẹ kẹtẹn ve mẹrçẹmẹk hediyye 'içün.

ولكن مسكين بنى ادمْ يذهب لاجل الرزق والرزق (1) والاجل فى قفاه اين يهرب،

Ammā miskin Ādẹm 'oğlı varụr rızḳ 'içün vẹ rızḳ vẹ ecel en̄sesịndedụr ḳanda ḳaçạr (2)

ياخوجه استنبول (3) من هنا كم يوم هل قريبة او (4) بعيدة والآ من البحر قريبة

Ey ḫocạ 'İstạnbul (3) bundạn ḳaç gündụr yạḳınmịdụr yırakmịdụr yoḫsa dẹn̄izdẹn yạḳındụr (5)

اسمع يا ولدى فى البحر مع الريح الطيب عشرون يوماً وفى البرستون يوماً

'İşit ey 'oğlum dẹn̄izdẹn gụzẹl yelle yịgịrmi gündụr vẹ ḳạrạdạn altmış gündụr (6)

يا خوجه فى الطريق خوف موجود

Ey ḫocạ ḳorḳmạk yoldạ varmịdụr (7)

يا ولدى الطريق امينة لاخوف فيها بل او من المدن (8)

'Oğlum yol emīndụr ḳorḳmạḳ yoḳdụr bẹlki emīndụr şẹhịrlẹrịndẹn (9)

الله تعالى يهبك و يخلبك لوالدك و يعطيك الاعمار الطوال (10) حتى تنظر اولاد اولادك.

Al-lah ta'āla sẹni babān̄ạ bạğışlạsun̄ ve 'uzụn 'ömụrlẹri virsün tā bạḳạrsın 'oğullạrụn̄ 'oğullạrı (11)

والله تعالى يعطيك المناصب العالية و يهلك اعدائك ويسرلك العلم والعمل

Al-lah ta'āla 'ụksẹk manṣıblạr virsün ve düşmanlạrụn̄ helāk olạ vẹ 'ilim 'amel müyesser eylẹsün (12)

---

(1) Bu ikinci والرزق kelimesi öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. Vẹ lākin zạvallı Ādẹm 'oglịnı rızḳ 'içün gidẹr ecel en̄sesịnde ḳandạ ḳaçạr. (3) Ö.N. Hem Arapçasında hem Türkçesinde اسطنبول şeklindedir. (4) Ö. N. ام. (5) Ö. N. Ey ḫocạ 'İsṭạnbul bundạn ḳaç gündụr yạḳınmıdụr 'ıraḳmıdụr yāḫud dẹn̄izdẹnmi yāḳındụr. (6) Ö N. 'İşịt ey 'oğụl dẹn̄izden eyü rüzkarlạ yịgịrmi gündụr ve ḫạradạn altmış gündụr. (7) Ö. N. Ey ḫoca yoldạ ḳorḳı varmıdụr. (8) Ö. N. بل اومن من المدن... (9) Ö. N. Ey 'oğụl yollạr emīndụr andạ ḳorḳu yoḳdụr bẹlki şehịrlẹrdẹn emīndụr. (10) Ö. N. الاعمار الطويلة... (11) Ö. N. Al-lah sẹni bağıslạyạ vẹ babān̄ạ alıḳoyạ vẹ uzụn 'ömụrlẹr vire tā ki görẹsịn evladịn̄ụn̄ evladịnı. (12) Ö. N. Al-lah ta'āla sạn̄a yüce manṣıblạr vire ve dụşmạnlạrịn̄ı helāk ide ve 'ilim ve 'amel müyesser ide.

اسمع يا ولدى ان طلبت اصف لك سراية السلطان والغلطة و الجوامع والمدارس كيف هى

'İşịt ey 'oğlum egẹr 'ịstẹrsẹn sạn̄a vaṣf 'idẹyịn padịşah sạrayını vẹ Ġạlạṭạ vẹ cāmị'lẹri vẹ mẹdrẹselẹri nịcedụr (1)

اسمع يا روحى سراية السلطان مثل القلعة او اكبر و هذه (2) هى السراية الجديدة

'İşịt ey canụm padịşah sạrayı ḳạl'ạ gịbidụr ya bụyükdụr vẹ bu sạray yẹn̄i sạraydụr (3)

واما السراية العتيقة هناك هى للسلطانات (4)

Vẹ amma eski sạray 'ọndạ sụlṭanlạr 'içün (5)

و فى باب السراية الجديدة نحو ماية مدفع موجوده (6) لانظيرلها

Vẹ yẹn̄i sạray ḳạpusındạ yüz ṭop mịḳdarı vardụr an̄a nạẓīr yoḳdụr (7)

واما الجوامع والمدارس كلها بقبب

Vẹ amma cāmị'lẹri vẹ mẹdrẹselẹri hẹb ḳubbẹlẹrle (8)

والسليمانيه باربع موآذن والمنابر من الرخام و من الخشب قليل

Vẹ Sụlẹymanịyye dọrt mịnarẹyledụr vẹ mẹnbẹrlẹrle mẹrmẹrdẹndụr vẹ ağạçdạn āzdụr (9)

واما الغلطه (10) فهى امام استنبول (11) لها وحدها باشا و قاضى بخمسماية (12) و قلعتها و مدافعها و جوامعها (13) و حماماتها و مراكبها واغربتها وحدها

---

(1) Ö. N. 'İşịt ey 'oğụl egẹr 'ịstẹrsẹn̄ vaṣf 'ideyịm sạn̄a padịşah sạrayịnı vẹ Ġạlạṭạ vẹ cāmị'lẹri nicedụr. (2) Öbür nüshada bu هذه kelimesi yoktur. (3) Ö.N. 'İşịt bẹnịm canụm padịşah sạrayı ḳạl'ạ gịbidụr bẹlki bụyük vẹ 'ol yẹn̄i sạraydụr. (4) Ö. N. هناك السلطانات (5) Ö.N. Vẹ amma eski sạray andạ sụlṭanlạr 'olur. (6) Öbür nüshada bu موجودة kelimesi yoktur. (7) Ö. N. Vẹ yẹn̄i sạray ḳapusındạ yüz mịḳdārı ṭop vardụr nạẓīri yoḳdụr. Burada Mısır nüshasındaki ... يوز طوب مقدارى واردر şeklindeki yanlış parça düzeltilmektedir. (8) Ö. N. Vẹ amma cāmị'lẹr vẹ mẹdrẹselẹr hẹb ḳụbbelidụr. (9) Ö. N. Vẹ Sụlẹymanịyye dört mịnarelidụr vẹ mẹnbẹrlẹr mẹrmẹrdẹndụr vẹ ağạcdạn āzdụr. (10) Mısır nüshasındaki kelimeyi الغلطه şeklinde düzelttik. (11) Ö. N. اسطنبول (12) Öbür nüshada وجوامعها kelimesi yoktur. (13) Öbür nüshada burada بخمساية عثمانى denilmiştir.

Vẹ amma Ġạlạṭạ 'İsṭạnbul 'öñụndẹdụr aña bạçḳạ paşah vardụr vẹ beşyüzle ḳāzı vẹ ḳạl'a'sı vẹ ṭoplạrı vẹ cāmị'lẹri vẹ ḥạmmamlạrı vẹ gẹmilẹri vẹ ḳạdırġạ bạçḳạdụr (1)

واعلم ان بين استنبول (2) والغلطه البحر والمراكب من الجهتين واقفه

Vẹ dạḫi bil tạḥḳịḳan 'İsṭạnbul ve Ġạlạṭạ arạsịndạ dẹñịz gẹmilẹrdụr iki yạñadạn dụrụrlạr (3)

واماالترسخانه من جهةالغلطة فيها ازيد من مأيتين غراب حاضرة دائما

Amma tẹrsḫane Ġạlạṭạdạn yạña 'iki yüz ḳạdırġạdạn artuḳ ḥāzır dụrụr dāyịmā (4)

ولهم طائفة (5) وحدهم واغا من كل شيء كامل واقفون عندالباشاه

Vẹ 'ọllạrạ bạçḳạ ṭāyịfe vẹ aġa vẹ hẹr nẹsnedẹn pụtündụr paşah ḳạtındạ dụrụrlạr (6)

متى يذهبون للغزوا والحرب(7) منهم من يأخذ حصة كاملة ومن هؤلاء (8) من يأخذ سوآء

Vẹ ḳạçạn gịdẹrlẹr ġạzāyạ vẹ çẹnge 'ollạrdạn kịmi bụtün pay alur vẹ bullạrdạn kịmi yarım ḥịṣṣe alur vẹ bullạrdạn kịmi bẹrabar alụr (9)

هكذا قلوا قم يا ولدى هات كتابك

Şöyle dịdịlẹr ḳạlḳ ey 'oġlum gẹtür kịtabụñ (10)

اقرأ الدرس (11) كم يوم ماقرأت

Ders 'ọḳu (11) ḳạç gündụr 'ọḳumạdụñ (12)

(1) Ö.N. Vẹ amma Ġạlạṭạ ol 'İsṭạnbul 'öñụndedụr anụñ başḳạdụr paşası vẹ beşyüz aḳçạlı ḳāzisi vẹ ḳạl'ası vẹ ṭopḷarı vẹ gẹmilẹri vẹ ḳạdırġạlạrı vẹ ḥạmmamlạrı başḳạdụr. (2) Ö. N. اسطنبول (3) Ö.N. Bịlgịl 'İsṭạnbul 'ile Ġạlạṭạ arası dẹnịzdür vẹ gẹmilẹr 'iki ṭạrạfdạ ṭurmụşlạrdụr. (4) Ö.N. Vẹ amma tẹrsḫane Ġạlạṭạdạn yạñadụr andạ 'iki yüzdẹn zịyāde ḳạdırġạ dāyịmā ḥāzịrdụr. (5) Ö. N. ولهم طوايف (6) Ö. N. Vẹ anlạrụñ bọlüġi vẹ aġası başḳạdụr vẹ hẹr nẹsnelẹri bụtündụr paşa yanındạ ṭurụrlạr. (7) Ö. N. للحرب yerine الحرب denilmiştir. (8) Öbür nüshada من هؤلاء yerine منهم denilmiştir. (9) Ö.N. Vẹ ḳạçạn ġạzāyạ vẹ cẹnge giderler bunlạrdạn kịmi bụtün pay alur vẹ bunlạrdạn kịmi yarım pay alur vẹ bunlạrdạn kịmi bẹrabẹr alur. (10) Ö. N. Şöyle didilẹr ḳalḳ ey 'oġụl kịtabını gẹtür. (11) Bu اقرأ الدرس parçası vẹ Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (12) Ö.N. Ḳac gün 'oḳımạdụñ.

ان لم تقرأ الفاظ (1) انا اطلب ان تكون اعلاالناس جميعاً

Egẹr 'ọḳumạzsın 'ịncịnịrịm (2) bẹn 'ịstẹrịm dụkẹli kịşilẹrdẹn 'ụksẹk olursạñ (3)

يا خوجه هات لى شرح الكافيه

Ey ḫocạ gẹtür bạña Kafịye şẹrhi (4)

يا ولدى على الرأس والعين نعم

Ey 'oġlum başım gözụm 'üzẹrịne (5)

وكل شى تطلب من كتب انا آتيك به انشاءالله تعالى (6)

Vẹ hẹr nẹsne kị 'ịstẹrsịn kịtablạrdạn bẹn sạña gẹtürụm in-şā' al-lah ta'āla (7)

ليس الوصية لى عليك اقرا اقرا اقرا (8) وايضاً لاتنسانى من الدعا لاجل الله (9)

Hẹmẹn bạña 'ıṣmạrlạmạk azlạ 'ọḳu 'ọḳu 'ọḳu vẹ dạḫi bẹni 'unụtmạ dụ'ādạn Al-lah 'içün (10)

ومتى تقرأ هذه الرسالة لاتستحى لان هذه الرساله لتعليمك التركى فقط

Vẹ ḳạçạn bu rịsāle 'ọḳursın 'ụṭạnmạ zīrā bu rịsāle sẹni Tụrkī 'ögrẹnmẹñ 'içün (11)

هذه نقلتها من تعليم المتعلم ومن رسالة الغزالى معروفة برسالة ايها الولد ومن رسالة نظماً ايضاً (12)

(1) Öbür nüshada ان لم تقرأ الفاظ parçası yoktur. (2) Bu kelimeyi "incinirim„ şeklinde okuduk. (3) Ö. N. Bẹn 'ịstẹrịm dükẹli ḫalḳdạn yüce olạsın. (4) Ö. N. ... şẹrhịni. (5) Ö. N. Ey 'oġụl baş vẹ göz 'üzẹrine evẹt. (6) Ö. N. ...انشاءالله (7) Ö. N. Hẹr ne nẹsne 'ịstẹrsẹñ kịtablạrdạn bẹn gẹtürürụm in-şā' al-lah. (8) Bu ibarenin Arapçası Mısır nüshasında görülen şekildedir. Buradaki ليس kelimesi yerinde değildir; netekim öbür nüshada bunun yerinde بس denilmektedir. Türkçesine gelince Mısır nüshasında bu da yanlıştır; doğrusu öbür nüshadaki gibi olmalıdır. (9) Öbür nüshada لاجل الله parçası ve Türkçe karşılığı yoktur. (10) Ö. N. Hẹman sạña vạṣiyyetịm 'oḳu vẹ dạḫi bẹni dụ'adạn 'unutmạ. (11) Ö. N. Vẹ ḳạçạn bu rịsaleyi 'oḳursın 'utanmạ zīrā bu rịsale sạña Tụrkī bẹllẹmẹk 'içündụr ancạḳ. Buradaki bẹllẹmẹk kelimesi bẹllẹtmẹk olsa doğrudur. (12) "Ta'līmu 'l-muta'allim„ adındaki kitap, Şeyḫ Zernucī tarafından telif edilmiştir; İstanbulda birçok defalar basılmıştır, şerhleri de vardır. "Eyyuha 'l-veled„, İmam Gazalī'nin küçük bir eseridir; bu da birçok defalar İstanbulda basılmıştır, şerhleri de vardır.

Bu(nı) nakl eyledüm Ta'lîm-ü müta'allimden ve Ġazalî'nün risāletinden bilinmişdür ey 'oğul risāleyle ve dahi nazım bir risāleden (1)

اعلم يا ولدى ينبغى البعد عن هذه الاشياء

Bil ey 'oğlum lāyık budur ki nesnelerden yırak olmak (2)

نوم الصبحه (3)

Şabah 'uyumak (4)

والاكل جنبا

Ve cünüb yemek (5)

والاكل متكيا

Ve dayanmış yemek (6)

و نداءالوالدين باسمائيهما

Ve babaları çağırmak adlarila (7)

وغسل اليدين بالطين والتراب (8)

Ve el yumak balçık ve tobrakile (8)

و كنس البيت بالمنديل

Ve ev süpürmek destmalle (9)

وخياطةالثوب على بدنه

Ve esbab dikmek gövdesi 'üzerine (10)

و مسيح الوجه بالثوب

Ve yüz silmek gömlekle (11)

واسراع الخروج من المسجد

Ve tiz çıkmak mesciden (12)

(1) Ö. N. Bunı nakl eyledüm Ta'limü müta'allimden ve Ġazalî risālesinden ki bilinmişdür risale-i eyyuha el-veled 'ile ve dahi manzūm risaleden. (2) Ö. N. Bilgil ey 'oğul 'ırak 'olmak gerek bu nesnelerden. (3) Ö. N. نوم الصبح (4) Ö. N. Şabah 'uyumak. (5) Ö. N. Ve cenābetle yemek. (6) Ö. N. Ve tayanıb yemek. (7) Ö. N. Ve valideyni adlarila çağırmak. (8) Bu ibare öbür nüshada ikiye bölünmüş ve و غسل اليدين بالطين ve و غسل اليدين بالتراب şekline girmiştir. Türkçeleri ise ve ellerin çamur 'ile yumak, ve ellerin tobrakla yumak şeklindedir. (9) Ö. N. Ve makrama 'ile ev süpürmek. (10) Ö. N. Ve gövdesinde esbabın dikmek. (11) Ö. N. Ve gönlegile yüzin silmek. (12) Ö. N. Ve mesciden 'acele 'ile çıkmak.

و شراءالكسيرات من الفقرا

Ve ekmek paraları şatun almak fukarādan (1)

واطفا الفتيله بالنفس

Ve fetili söndürmek nefesle (2)

ولف العمامة فى القعود (3)

Ve şarık şarmak '. turmakda (4)

و لبس السراويل فى الوقوف (5)

Ve don geymek durmakda (6)

كل ذلك يورث الفقر

Heb bullar fakrı mūrisdür (7)

وحسن الخط من مفاتيح الرزق

Ve güzel ezber yazarlemek (8) rızk anahtarıdur (9)

واما (10) كثرةالضحك تميت القلب

Ve amma çok gülmek tahkīkā yürek 'öldürür (11)

(12) واكرم الاستاذ ذا الاشاد و خيراً بالكل شادى (13)

Ve hoca ikrām eyle irşād ve şāhibi (14) babanın yegreki 'ilim öğretendür.

(1) Ö. N. Ve fukarādan etmek 'ufağın şatun almak. (2) Buradaki فتيله sözünü فتيلى fitili şeklinde düzelttik. Öbür nüshada: ve nefesile fitil söndirmek. (3) Öbür nüshada فى القعود yerine قاعداً denilmiştir. (4) Ö. N. Ve 'otururken dülbendini şarmak. (5) Öbür nüshada فى الوقوف yerine واقفاً denilmiştir. (6) Ö. N. Ve tururken tonın geymek. (7) Ö. N. Heb bunlar fakr getürür. (8) Bu ibaredeki ezber yazarlamak parçası yanlış olacaktır; netekim öbür nüshada "ve eyü„ denilmiştir. (9) Ö. N. Ve eyü yazı rızk anahtarlarındandır. (10) Öbür nüshada اما kelimesi ve Türkçe karşılığı yoktur. (11) Ö. N. Çok gülmek yüreki 'öldürür. (12) Buradan sonraki cümleler ve Türkçe karşılıkları, وكن مجتهدا ile başlıyan parçaya kadar öbür nüshada yoktur. (13) Buradaki وخيرا بالكل شاذى ibaresi eksiktir, Türkçesine bakılırsa ibare şöyle olmalıdır: خيرالابى معلم العلم (14) Bu Türkçe ibare bozuktur; doğrusu: irşād şāhibi hocaya ikrām eyle.

و اكتفا با لواحد تزداد خير فضل من بصيرتم خبير (1)

Vẹ bir ḫocạ yẹtẹr ḫạyr artạr sạñа yol yoḳ ’olur kịmịm dọnẹr

وسل و ذاكر اتيا و ذاهبا و خذ و قل وكن لذالك كاتبا

Vẹ ṣor vẹ mụ̈zakẹre eyle gẹlici vẹ gịdịcịye vẹ al vẹ de vẹ ’ol vẹ aña yazịcı

فخذ وكن مجتهداً اعمار او ارض بالجهل و عش حماراً

Al vẹ ’ol ’ömụ̈rler mụ̈ctẹhịdi ya yẹḫsạ ḳāyịl ’ol eehelle vẹ eşek ’ol (2)

ايهالوالد النصيحة هينة والصعب قبولها (3)

Ey ’oğụl nạṣıḥạt ḳọlaydụr güç ḳạbulidụ̈r

ايهالولد لاتكن من الاعمال الحسنة مفلساً (3)

Ey ’oġul eyü a‘amāldạn mụ̈flis ’olmạ

ايهالولد سلنى بعد هذاليوم الشئ الصعب المشكل عليك بلسان القلب حتى نوريك عجائبها

Ey ’ogụl ṣor bạña gündẹn ṣọñrạ nẹsne kị ’ụ̈zẹrịñe güç ’olạ yürẹk dịlile tā sạña ‘aca’yịb göstẹrẹm (4)

ايهالولد اعلم ان الجاهلين مرضى والعلماء اطباء لهم

Ey ’oğụl bịl cāhịller ... lẹrdụ̈r (5) ‘ālịmlẹri ṭabībḷer dür (6)

اسمع منى هذه النصيحة و اقبلها (7)

Bendẹn ’ịṣịt bu nạṣịḥatı vẹ ḳạbul eyle.

---

(1) Buradaki فضل من بصيرتم خبير parçası eksik olmalıdır; Bunun Türkçe karşılığı da bozuktur: sạña yol yoḳ, ’olur kịmịm dönẹr. Düşünüle. (2) Ö. N. Vẹ dā’yịmā çalış yaḫūd cẹhle ḳā’yịl ’ol vẹ yạṣa eşẹk. (3) Bu iki ibare ve Türkçe karşılıkları öbür nüshada yoktur. (4) Bu Türkçe ibare Mısır nüshasında Arapçanın tam karşılığı değildir; doğrusu öbür nüshadaki gibi olacaktır: Ey ’oğụl bạña ṣor bu gündẹn ṣọñrạ güc nẹsneyi ve sạña mụ̈şkụ̈l ’olanı yürẹk dịlile tā sạña göstẹreyịm ‘acā’yịblẹrini. (5) Burada lerdür’den önce ḫạstạ kelimesi konulmalıdır. (6) Ö. N. Ey ’oğụl bịlgịl cāhillẹr ḫạstạlạrdür vẹ ‘ulemā anlạrạ ṭạbīblẹrdür. (7) Burada هذالنصيحة واقبلها parçası ve Türkçe karşılığı Mısır nüshasında yoktur, yalnız öbür nüshada vardır; biz buraya kattık.

BASILMIŞ OLANLAR

1 — Türk Zaferine Armağan — Hilâfet, Saltanat ve Cumhuriyet hakkında — 1923
2 — Maraş Tarihi ve Coğrafyası
3 — Bektaşilik ve Edebiyatı
4 — Türk Büyükleri veya Türk Adları (2. basılış)
5 — Türk Dili Kurulları
6 — Suna ile Çoban Hikâyesi (1938 yılında Matbuat U. Müdürlüğünün açtığı müsabakada birinciliği kazanmıştır)
7 — Baş Belâları (Üç derdelik piyes)
8 — Cönk-Birinci Defter (Manzum küçük hikâyeler)
9 — Öğüt
10 — Türkçemizde Men-Man (T. D. K. yayını)
11 — Sakarya Destanı
12 — Onuncu Yıl Destanı
13 — Türk Dilinde Ekler ve Kökler üzerine bir Deneme (T. D. K. yayını)
14 — Divanü-Lûgât-it-Türk—çevirme, tıpkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
15 — Ettuhfet-üz-Zekiyye fil-Lûgât-it-Türkiyye — çevirme, tıpkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
16 — Tanrı Kitabından Namaz Türeleri-1944
17 — Türkçede Kelime Yapma Yolları (T. D. K. yayını)
18 — Müyessiret-ül-Ulum-çevriyazılı metin, dizin ve tıkkıbasım (T. D. K. yayını)
19 — Eş-Şüzûr-üz-Zehebiyye çevirmesi (T. D. K. yayını)

BASILACAK OLANLAR

20 — Abuşka Sözlüğü
21 — Türk Dilinde Ana Kelimeler